

**Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje
in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno**

Številka: 1106-2/2009

**POROČILO
O DEJAVNOSTIH IN UČINKIH PREPREČEVANJA DELA
IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
ZA LETO 2008**

Maj 2009

Vsebina:

UVOD	4
I. PREDPISI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI V LETU 2008	5
Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter podzakonski predpisi	5
Spremembe drugih predpisov, ki vplivajo na področje preprečevanja dela in zaposlovanja na črno .	5
Pobude za spremembo posameznih določil ZPDZC in njegovih podzakonskih aktov	6
II. KRŠITVE ZPDZC	11
NADZOR NAD DELOM NA ČRNO.....	13
Nadzor inšpektorjev TIRS	13
Nadzor inšpektorjev PIRS	17
Nadzor inšpektorjev DURS	19
NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO.....	22
Nadzor inšpektorjev IRSD.....	22
SANKCIJE IN FINANČNI UČINKI ODKRITEGA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO	26
UKREPANJE NAD BREZPOSELNIMI OSEBAMI, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO	26
Nadzori, opravljeni na podlagi prijav inšpekcijskih služb.....	26
Nadzori BO.....	28
Problematika zaposlovanja in dela tujcev.....	30
III. KADROVSKA OKREPITEV NADZORNIH ORGANOV	32
– IRSD	32
– DURS.....	32
– TIRS.....	33
– INŠPEKCIJA ZA CESTNI PROMET	34
IV. PRIPOROČILA KOMISIJE ZA DELOVANJE V PRIHODNOSTI	35
V. SKLEPNE UGOTOVITVE.....	37
VI. PREDLOG SKLEPOV VLADE RS	38
VII. VIRI	39
PRILOGA.....	40

Seznam kratic

MDDSZ – MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

IRSD – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

TIRS – TRŽNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE

PIRS – PROMETNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE

ZPDZC – ZAKON O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

KZ -1 – KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE

DURS – DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

ZRSZ – ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE

BO – BREZPOSELNE OSEBE

ZZDT – ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN DELU TUJCEV

MNZ – MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

MZZ – MINISTRSTVO ZA ZUNANJE ZADEVE

ZZZS – ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE

UMAR – URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MAKROEKONOMSKE ANALIZE IN RAZVOJ

UVOD

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju: komisija) je v skladu z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju: ZPDZC) pristojna za določanje, usklajevanje in spremljanje dejavnosti za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno. Komisija enkrat letno pripravi poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter ga predloži v obravnavo ekonomsko-socialnemu svetu in Vladi Republike Slovenije.

Vlada RS je 30. aprila 2009 sprejela sklep o razrešitvi in imenovanju novih članov Komisije Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno. S sklepom so bili razrešeni nekateri dosedanja člani, in sicer na lastno željo ali zaradi prehoda v drugo zaposlitev, zato so pristojni organi imenovali nove člane. S sprejetim sklepom se komisija povečuje za enega člana. V komisijo se je na predlog Ministrstva za notranje zadeve (v nadaljevanju; MNZ) dodatno vključila predstavnica Inšpektorata RS za notranje zadeve, Ministrstvo za finance je predlagalo razrešitev svojega predstavnika, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: MDDSZ) pa ima po novem v komisiji dve predstavnici, saj je neposredno pristojno za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno.

Komisija je na podlagi podatkov in poročil o izvedenih dejavnostih na podlagi ZPDZC v letu 2008 vseh nadzornih organov, ki so pristojni za nadzor na tem področju, pripravila zbirno letno poročilo. V poročilu so povzete spremembe zakonskih in podzakonskih predpisov, predstavljeni so delo in konkretni primeri dobrih praks inšpekcijskih služb in drugih nadzornih organov pri preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Poročilo zajema tudi podatke o številu izvedenih nadzorov, izrečenih ukrepih in njihovih finančnih učinkih v letu 2008.

V zaključku komisija povzema ugotovitve iz vseh prejetih poročil in Vladi RS predlaga sprejetje sklepov, za katere ocenjuje, da bodo omogočili izvajanje nadaljnjih, okrepljenih dejavnosti za reševanje problematike, ki je obravnavana v poročilu.

I. PREDPISI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI V LETU 2008

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter podzakonski predpisi

V letu 2008 se ZPDZC ni spreminjal, prav tako ni bilo bistvenih sprememb podzakonskih predpisov.

Konec septembra 2008 so bila objavljena nova Navodila za opravljanje kratkotrajnega dela (Uradni list RS, št. 91/2008), ki pa ne prinašajo večjih vsebinskih sprememb. S spremembo navodil so se predvsem poenostavili administrativni postopki prijave kratkotrajnega dela na Upravnih enotah in omogočila se je tudi elektronska prijava. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo (v nadaljevanju: IRSD) ugotavljajo, da so delodajalci seznanjeni s spremembo zakona oziroma z določbo, ki omogoča brezplačno opravljanje dela ožjih družinskih članov. Ocenjujejo tudi, da se je institut kratkotrajnega dela pokazal za ustreznega in življenjskega.

Spremembe drugih predpisov, ki vplivajo na področje preprečevanja dela in zaposlovanja na črno

– KAZENSKI ZAKONIK

S spremembo Kazenskega zakonika RS (Uradni list RS, št. 55/2008, 66/08-popr. in 39/09 – v nadaljevanju: KZ-1) so dopolnjena tudi kazniva dejanja zoper delovno razmerje in socialno varnost, med katera se od 1. novembra 2008 uvršča tudi zaposlovanje na črno. V 199. členu KZ-1 določa, da se, kdor v nasprotju s predpisi zaposli dva ali več delavcev in jih ne prijavi za ustrezno zavarovanje, ali kdor zaposli več tujcev ali oseb brez državljanstva brez ustreznih dovoljenj za delo, kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. Če pa je to dejanje storjeno z zaposlitvijo delavcev, ki niso usposobljeni za izvajanje del s posebnimi pooblastili ali s pravico poseganja v telesno ali duševno celovitost posameznika, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

Zaposlovanje na črno pa je po ZPDZC še vedno tudi prekršek in sicer že v primeru, ko nekdo v nasprotju s predpisi zaposli posameznega delavca ali tujca.

– ***OBRTNI ZAKON: UREDBA O DOLOČITVI OBRTNIH DEJAVNOSTI IN OBRTI PODOBNIH DEJAVNOSTI***

V začetku leta 2008 je bila na podlagi Zakona o spremembah in dopolnitvah obrtnega zakona (Uradni list RS, št. 102/07) sprejeta nova Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 18/2008 z dne 22. februarja 2008). Z uredbo Vlada RS določi obrtne dejavnosti in tudi, za opravljanje katerih obrtnih dejavnosti je potrebna ustrezna poklicna usposobljenost; pri tem upošteva kriterije, da gre za obrtne dejavnosti, ki so lahko nevarne za življenje, zdravje ali premoženje oseb oziroma za onesnaževanje okolja.

S spremembami obrtnega zakona se ni posegalo v definicijo obrti, zato se dejavnosti in seznam obrti podobnih dejavnosti niso spremenili. Na novo pa se je z uredbo določila minimalna poklicna usposobljenost, ki je potrebna za vstop v dejavnost. Z uredbo se je torej še bolj liberaliziralo opravljanje obrtne dejavnosti, saj za nekatere od obrtnih dejavnosti ni več predpisano obrtno dovoljenje. Inšpektorji Tržnega inšpektorata RS (v nadaljevanju: TIRS) zato ugotavljajo manj kršitev na področju opravljanja dejavnosti brez predpisane listine o izpolnjevanju pogojev kot prejšnja leta.

Pobude za spremembo posameznih določil ZPDZC in njegovih podzakonskih aktov

MDDSZ je tudi v letu 2008 prejel več pobud za spremembo posameznih določil ZPDZC in njegovih podzakonskih aktov, ki jih izpostavljamo v nadaljevanju.

– ***Pobuda TIRS***

Pobuda TIRS za dopolnitev 13. člena zakona je bila vključena že v Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2007. Vlada Republike Slovenije je na predlog komisije na 10. redni seji 29. januarja 2009 zadolžila MDDSZ, da v sodelovanju s pristojnimi nadzornimi organi preuči možnost spremembe ZPDZC v tem smislu, da bi lahko vsi nadzorni organi izdajali upravne odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti po določbah tega zakona. Po predlogu TIRS naj bi se ZPDZC dopolnil tako, da bi v 13. členu določal, da ima vsak inšpektorat na področju, ki ga nadzoruje, pristojnost izdati odločbo o prepovedi opravljanja dejavnosti v primeru kršitve 3. člena ZPDZC. Po zdaj veljavni ureditvi namreč lahko te odločbe izdajajo le TIRS, Prometni inšpektorat Republike Slovenije (v nadaljevanju: PIRS) in DURS, v skladu s pristojnostmi, ki sodijo v njihovo področje dejavnosti.

ZPDZC v 3. členu določa, da se za delo na črno šteje, če pravna oseba ali podjetnik opravljata dejavnost brez predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane dejavnosti. Tako opravljanje dejavnosti se po 13. členu ZPDZC z upravno odločbo prepove. TIRS ugotavlja, da je ureditev po ZPDZC zdaj taka, da je v pristojnosti TIRS prepovedati opravljanje dejavnosti brez ustreznih listin za skoraj vsa področja dejavnosti, tudi za vsa tista, ki jih urejajo področni predpisi in za katerih nadzor so pristojni drugi inšpektorati. Ti lahko na podlagi področnih predpisov izrečejo le globo, ne morejo pa izdati odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti in tako takoj preprečiti nezakonito opravljanje posameznih dejavnosti. Za prepoved opravljanja dejavnosti po sedanji ureditvi mora TIRS še posebej izdati odločbo o prepovedi opravljanja dejavnosti, kar ves postopek nepotrebno podaljša. Le z izrekom globe, ki jo določajo področni predpisi, ni mogoče zagotoviti prenehanja nezakonitega opravljanja dejavnosti. V zvezi s tem je treba preučiti tudi področne materialne predpise in pripraviti ustrezne predloge sprememb.

MDDSZ je na podlagi navedenega sklepa Vlade pozval vse nadzorne organe, ki izvajajo nadzor nad določili ZPDZC, in vsa pristojna ministrstva, da se opredelijo do predloga TIRS z vidika svojih pristojnosti. Prejeli smo dvanajst mnenj organov, ki so večinoma izrazili načelno strinjanje s predlogom (le trije organi predloga TIRS izrecno niso podprli). Nekateri inšpekcijski organi so sicer podprli predlog razširitve pristojnosti za izdajo odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti, vendar hkrati poudarili, da to pomeni tudi večjo obremenitev, ki bo zahtevala tako kadrovske okrepitve kakor tudi okrepitev v usposobljenosti inšpektorjev. Služba Vlade RS za zakonodajo je s pravnosistemskega vidika sicer potrdila načelno možnost, da se v okviru ZPDZC na enem mestu uredijo nadzor in ukrepi posameznih inšpekcijskih organov na področjih, na katerih izvajajo pristojnosti po področnih zakonih, ker v bistvu že dosedanji 13. člen odstopa od dosledne sistemske ureditve. V smislu dosledne sistemske ureditve pa predlaga, da se problematika začne reševati v okviru sprememb posameznih področnih zakonov, in sicer tako, da bi vsak poseben oziroma področni zakon v okviru inšpekcijskega nadzora določnega organa, ki opravlja nadzor nad izvajanjem določb tega zakona, predvidel tudi možnost upravnega ukrepanja oziroma prepovedi opravljanja dejavnosti na tem konkretnem področju, kot je to doslej urejeno na primer že v Zakonu o zasebnem varovanju ter Zakonu o zdravilstvu. Obe možni rešitvi bo komisija obravnavala z namenom, da se uskladijo nasprotujoča si mnenja in sprejmejo nadaljnji ukrepi.

Komisija bo preučila tudi naslednje predloge sprememb ZPDZC:

- spremembo 12. a člena (kratkotrajno delo), tako da bodo kratkotrajno delo opravljali tudi zunajzakonski partnerji,
- spremembo 12. b člena (malo delo) – glej opis v poglavju »Malo delo«, str. 8,

- spremembo 15. člena (kazenske določbe) – uskladitev višine glob (iz tolarjev v evre; ter razmislek o povečanju najnižjih predpisanih glob).
- ***Pobude za spremembe Pravilnika o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve teh del***

Veliko pobud za spremembe se je nanašalo na institut osebnega dopolnilnega dela, predvsem na dopolnitev nabora del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo. To je opredeljeno v Pravilniku o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002).

Osebno dopolnilno delo je namenjeno posameznikom, ki osebno sami opravljajo dela pomoči v gospodinjstvu in njim podobna dela, nabirajo in prodajajo gozdne sadeže in zelišča ter opravljajo druga manjša dela, pod pogojem, da posebni predpisi ne določajo drugače. Tako lahko na legalen način opravljajo svoje delo na področjih dejavnosti, ki so določene s podzakonskim aktom, pri čemer pa njihovi letni prihodki ne smejo preseči letnega zneska minimalne plače iz preteklega leta. Če je letni prihodek minimalne letne plače presežen, se taka dejavnost ne more več šteti kot osebno dopolnilno delo, lahko pa se opravlja v drugih statusnih oblikah, kot samostojni podjetnik posameznik ali v eni od oblik gospodarskih družb. Posamezniki morajo izdajati račune in plačujejo davek za opravljeno osebno dopolnilno delo po Zakonu o dohodnini. V zvezi s tem pa je treba poudariti, da gre pri osebnem dopolnilnem delu za obliko, ki omogoča opravljanje dejavnosti, in ne za delovnopравни status. Oseba, ki opravlja osebno dopolnilno delo, ima namreč svoj delovnopравни in socialni status urejen drugače, na primer kot oseba, zaposlena po Zakonu o delovnih razmerjih, ali kot brezposelna oseba itd. Z osebnim dopolnilnim delom si posamezniki torej zagotavljajo (dodaten) vir zaslužka, opravljajo pa ga tudi tisti, ki šele začenjajo neko dejavnost in še ne vedo, ali bodo z njo na trgu tudi uspeli.

Po šestih letih izvajanja instituta osebnega dopolnilnega dela ocenjujemo, da se je ta institut uspešno uveljavil. V januarju 2009 je bilo v seznam zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo, vpisanih 3748 posameznikov (glej preglednica 5 v prilogi). Upravne enote so v letu 2008 o vpisu v seznam zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo, obvestile IRSD o vpisu v 840 primerih in o izbrisu v 254 primerih. Število vpisanih bi bilo, po napovedih upravnih enot, še večje, če bi se seznam del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo, razširil. Pobude za dopolnitev seznama del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo, smo prejeli tudi od TIRS, poslancev v Državnem zboru RS, humanitarnih in neprofitnih organizacij ter številnih posameznikov, ki bi želeli prijaviti opravljanje različnih del in storitev v okviru osebnega dopolnilnega dela.

MDDSZ že pripravlja spremembo navedenega Pravilnika, in sicer se predvideva tudi razširitev nabora del, ki jih je mogoče opravljati kot osebno dopolnilno delo. Vendar pa je pri določanju del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo, treba upoštevati dejstvo, da je to določeno kot zakonska **izjema** v okviru ureditve preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, zato je seznam del zelo restriktiven in pripravljen glede na oceno možnosti legalnega opravljanja posameznih storitvenih dejavnosti kot »redne dejavnosti«. Neustrezna širitev nabora del, ki se lahko opravljajo kot osebno dopolnilno delo, bi vplivala tudi na povečanje nelojalne konkurence na trgu in posledično negativno na razvoj podjetništva v Sloveniji. Poleg tega je pri širitvi del treba upoštevati tudi omejitve, ki izhajajo iz drugih predpisov, ki regulirajo izvajanje posameznih dejavnosti, predvsem z namenom varovanja zdravja ljudi in okolja (na primer priprava hrane, zdravstvenih pripomočkov, kozmetičnih izdelkov in podobno).

Ministrstvo bo spodbujalo razvoj osebnega dopolnilnega dela predvsem na področjih, kjer ne obstajajo druge možnosti legalnega opravljanja del. Pozorno bomo preučili tudi možnosti razširitve nabora del za dejavnosti, ki se izvajajo na humanitarnem in neprofitnem področju, konkretne rešitve pa bodo oblikovane v sodelovanju s pristojnimi institucijami in inšpektorati.

– *Malo delo*

Institut malega dela je bil uveden z novelo ZPDZC, vendar pa se je izvajanje te zakonske določbe izkazalo za izredno problematično.

Zakonska sprememba je začela veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, to je 2. decembra 2006. ZPDZC določa, da izda minister, pristojen za delo, podrobnejša navodila in predpiše obrazce za opravljanje malega dela v treh mesecih po uveljavitvi zakona, to je do 2. marca 2007. Z namenom priprave navodil in obrazcev za izvajanje malega dela je bilo na MDDSZ izvedenih več medresorskih sestankov, na katerih so sodelovali predstavniki vseh institucij, ki bodo vpletene v izvajanje instituta malega dela,¹ vendar pa se je v postopku priprave in uskladitve navodil izkazalo, da omenjeni člen zakona premalo natančno določa pravice in postopke izvedbe, zato je v obliki, kot je zapisan, zelo težko izvedljiv. Navodila, ki naj bi jih izdalo ministrstvo, namreč lahko urejajo zgolj tehnično izvedbo določbe člena, ne pa tudi pravic in postopkov, saj sicer presežejo pooblastila zakona.

¹ Poleg MDDSZ so sodelovali: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Davčna uprava RS, Zavod RS za zaposlovanje, Inšpektorat RS za delo ter Ministrstvo za zdravje.

Navedena zakonska novela sicer ni izrecno odložila izvajanja določb 12. b člena do izdaje navodila in obrazcev, vendar pa v praksi trenutno ni mogoče opraviti prijave v socialno zavarovanje na podlagi pogodbe o malem delu, kot zahteva 12. b člen novele zakona. Opisano problematiko bomo reševali v okviru sprememb zakonodaje na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno oziroma delovnopravne zakonodaje, prav tako pa bodo morale biti v zakonih, ki urejajo posamezna socialna zavarovanja, sprejete ustrezne izvedbene rešitve za izvajanje instituta malega dela.

– Analiza uveljavitve ter učinkov Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 118/06)

Vlada Republike Slovenije je na 10. redni seji 29. januarja 2009 zadolžila Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, da pripravi **analizo uveljavitve ter učinkov Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno** (Uradni list RS, št. 118/06).

Ministrstvo je na podlagi sklepa Vlade RS zaprosilo vse institucije in nadzorne organe, ki so neposredno ali posredno vpleteni v izvajanje določb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, za posredovanje izkušenj in opažanj pri izvajanju določil novele zakona s predlogi za rešitev. Za mnenje o tem, ali je novela dosegla svoj namen, smo zaprosili tudi socialne parterje. MDDSZ je na tej podlagi pripravilo analizo, ki nam bo v pomoč tudi pri oblikovanju rešitev v okviru sprememb zakonodaje v prihodnje.

II. KRŠITVE ZPDZC

Nadzorni organi pri opravljanju svoje funkcije ugotavljajo, da so določeni sektorji veliko bolj podvrženi sivi ekonomiji kot drugi, zato je bila tudi v letu 2008 pozornost nadzornih organov usmerjena v dejavnosti, kjer se, na podlagi preteklih izkušenj, zgodi največ kršitev ZPDZC. Po pridobljenih informacijah je zelo podobno stanje tudi v drugih državah članicah EU. Posledično so v letu 2008 nadzorni organi povečali dejavnosti v smislu preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v naslednjih dejavnostih: gostinstvo in turizem, gradbeništvo, trgovina, prevozi oseb in tovora, osebne storitve, storitve gospodinjstvom in poslovne storitve.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi nedovoljenemu oglaševanju, predvsem na svetovnem spletu, kjer se obseg oglaševanja povečuje. Število odkritih kršitev na tem področju se vsako leto povečuje (deloma tudi zaradi poostrelega nadzora na tem področju), inšpektorji pa imajo nemalo težav pri odkrivanju kršitev, saj so podatki na spletnih portalih, na podlagi katerih bi lahko odkrili identiteto posameznika, ki nelegalno oglašuje, večkrat pomanjkljivi.

V letu 2008 so nadzorni organi ugotovili skupaj 1169 kršitev ZPDZC (1334 v letu 2007 in 1580 v letu 2006), od tega 635 s strani pravnih oseb in podjetnikov (736 v letu 2007) ter 534 s strani posameznikov (598 v letu 2007). Ugotovljenih je bilo 562 kršitev zaradi dela na črno (803 v letu 2007) in 511 kršitev zaradi zaposlovanja na črno (531 v letu 2007).

Nadzorni organi so tudi v letu 2008 ugotovili manj kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno kot v preteklih letih, čeprav so v letu 2008 opravili kar 626 več pregledov kot v letu 2007, kar pomeni 20-odstotno povečanje števila opravljenih pregledov.

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno so se v letu 2008 izvajale že osmo leto zapored. Koordinacija je potekala v okviru organa, ki posamezno akcijo predlaga, kakor tudi prek koordinacijskih sosvetov, ki so ustanovljeni pri Inšpekcijskem svetu Republike Slovenije. Značilnost teh akcij je bila, da je v polni meri zaživelo sodelovanje na ravni različnih nadzornih organov, ki na podlagi ZPDZC ugotavljajo kršitve tega zakona. Redno sodelovanje posameznih nadzornih organov se je izkazalo kot zelo učinkovito, saj posamezni organi na lokalni ravni poznajo dogajanje v svojem okolju, hkrati pa je čas za koordinacijo posameznih akcij bistveno krajši, kot če bi skupne akcije opravljali le občasno.

Večina teh dejavnosti je bilo v javnosti napovedanih, sam inšpekcijski nadzor pri konkretnih zavezancih pa ne. Poleg odpravljanja in sankcioniranja ugotovljenih nepravilnosti imajo te dejavnosti inšpekcijskih organov namreč tudi preventivni namen z vidika preprečevanja prihodnjih kršitev zakonodaje.

Kot enega izmed primerov dobre prakse izpostavljamo akcijo projekt gradbeništvo. DURS je od maja do decembra 2008 v okviru projekta gradbeništvo koordiniral in izvajal skupne akcije nadzora poslovanja na gradbiščih v sodelovanju z Inšpektoratom za delo, Gradbenim inšpektoratom ter Policijo.

Nadzor na gradbišču je vedno opravljen brez vnaprejšnje napovedi, inšpektorji iz posameznih resorjev so opravljali nadzor v skladu s svojimi pooblastili in pristojnostmi. Akcije so predstavljale krajši nadzor, ki je predvsem preventivne narave, in so zajemale obdobje poslovanja davčnega zavezanca v času gradnje objekta na izbranem gradbišču. Namen akcije je bil, da DURS spozna način poslovanja glavnih izvajalcev gradbenih del s podizvajalci, hkrati pa, da se doseže večja učinkovitost z usklajenim delovanjem različnih inšpekcijskih služb.

Preverjalo se je, na kakšen način je glavni izvajalec posloval z izbranimi podizvajalci, zato je bilo treba pregledati evidence in dokumentacijo, ki jo je treba voditi po predpisih s področja obdavčitve, vodenja poslovnih knjig, graditve objektov, varnosti in zdravja pri delu ter delovnopravnega področja. Inšpektorji imajo po določbah Zakona o inšpekcijskem nadzoru pravico pregledati poslovne prostore, objekte, poslovne knjige, pogodbe, listine in druge dokumente, ki omogočajo vpogled v poslovanje davčnega zavezanca. Policisti so v skladu s pristojnostjo ugotavljali identiteto tujcev ter preverjali veljavnost dovoljenj za prebivanje in veljavnost vizumov.

Ugotovljene so bile nekatere nepravilnosti pri preverjanju istovetnosti tujih državljanov z javno listino in veljavnosti dovoljenj za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji. Največ nepravilnosti pa je ugotovljenih s področja varnosti pri delu in delovnopravnega področja. DURS je v svojih nadzorih pridobil kvalitetne informacije, ki jih je in jih še bo učinkovito uporabil pri nadaljnjih postopkih pri investitorjih, izvajalcih in podizvajalcih.

NADZOR NAD DELOM NA ČRNO

Nadzor inšpektorjev TIRS

Na podlagi določil ZPDZC so inšpektorji TIRS v letu 2008 opravili skupaj 2360 inšpekcijskih pregledov (2187 v letu 2007). Izdali so 357 upravnih ukrepov in izrekli 636 prekrškovnih ukrepov.

V letu 2008 je bilo glede na število vseh opravljenih pregledov po določilih ZPDZC pri posameznikih šušmarjih opravljenih manj pregledov kot pri registriranih subjektih, in sicer za 39,7 odstotka manj. TIRS inšpekcijske preglede pri posameznikih opravlja predvsem na podlagi prijav, prav tako pa so organizirane akcije poostrelega nadzora po posameznih področjih, če se za to pokaže potreba, vendar je v okviru takih akcij šušmarje težje odkriti. V zvezi z delom na črno je TIRS v letu 2008 prejel 493 prijav, od katerih jih je mnogo neutemeljenih. Od prejetih prijav je bila več kot polovica anonimnih s pomanjkljivimi informacijami, zato je težko priti do konkretnjših podatkov o domnevnem kršitelju in posledično odkriti kršitelja.

Delo na črno posameznikov – šušmarstvo

Kadar posameznik opravlja delo, ne da bi bil vpisan ali priglašen, kakor to določa ZPDZC ali pa drug poseben zakon, gre za delo na črno, ki je skladno z določili Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno prepovedano. Nadzor pri posameznikih šušmarjih je še posebej zahteven zaradi tega, ker se delo opravlja v zasebnih stanovanjskih prostorih, kamor inšpektor ne more vstopiti brez dovoljenja lastnika oziroma brez odredbe sodnika; ta izda odredbo le na podlagi vloženega predloga inšpektorja, v katerem mora biti izkazan utemeljen sum, da gre za delo na črno in da bodo v prostoru, ki naj bi se preiskal, najdeni predmeti in listine, s katerimi je kršitelj storil prekršek.

Skupaj je bilo v letu 2008 pri posameznikih opravljenih 938 pregledov (1461 v letu 2007), pri katerih je bilo odkritih 263 kršiteljev (513 v letu 2007). Največ jih je bilo odkritih na področju obrtnih dejavnosti, povezanih z gradnjo in vzdrževanjem avtomobilov, sledi trgovinska dejavnost. Na drugih področjih so najbolj razširjene dejavnosti varstvo otrok na domu, inštrukcije in čiščenje prostorov.

Med odkritimi kršitelji šušmarji je bilo v letu 2008 64 tujcev, trije so bili obravnavani dvakrat v dveh različnih območnih enotah, kar kaže na to, da posamezniki prodajo oziroma storitve opravljajo po vsej državi. V primerjavi z letom 2007 (67 tujcev) se število tujih fizičnih oseb posameznikov ni bistveno spremenilo (v letu 2006 je bilo odkritih le 24 tujcev). Po večini gre za državljane Romunije in Madžarske, ki prodajajo različno blago od vrat do vrat po vaseh ali pred večjimi trgovskimi centri.

O nezakoniti prodaji je TIRS praviloma obveščen od policije, ki tujca zadrži do prihoda tržnega inšpektorja. Pri odkrivanju dela na črno tujih fizičnih oseb je težava v tem, da lahko tržni inšpektor ukrepa le v primerih, če se je dejavnost dejansko tudi opravljala, ne pa, če je šlo le za ponujanje blaga, do prodaje pa še ni prišlo. Obravnavan je bil tudi posameznik iz Nemčije, ki je v Sloveniji organiziral in izvajal tako imenovane motoshowe. V postopku se je izkazalo, da v domači državi, torej Nemčiji, za opravljanje dejavnosti ne potrebuje posebne statusne oblike in jo lahko opravlja kot posameznik, medtem ko v Sloveniji to še ni mogoče. Pričakovati pa je, da bo z uvedbo Direktive o storitvah na notranjem trgu, ki mora biti v Sloveniji uvedena do konca leta 2009, tudi ta težava odpravljena.

Delo na črno gospodarskih družb in podjetnikov

Gospodarske družbe delajo na črno, če opravljajo dejavnost brez ustreznih dovoljenj in registracije. Pri gospodarskih družbah in podjetnikih je bilo na podlagi ZPDZC opravljenih 1454 inšpekcijskih pregledov (v letu 2007 518 pregledov), ugotovljeno pa je bilo 78 kršitev (v letu 2007 157 kršitev). Od tega so gospodarski subjekti v:

- 40 primerih opravljali dejavnost brez vpisa v ustrezni register ali temeljni akt,
- 32 primerih opravljali dejavnost brez ustreznih listin o izpolnjevanju pogojev in
- 6 primerih opravljali dejavnost kljub izdani prepovedi.

S sprejetjem nove Uredbe o določitvi obrtnih dejavnosti in obrti podobnih dejavnosti v začetku leta 2008 se je še bolj liberaliziralo opravljanje obrtne dejavnosti, saj za nekatere od obrtnih dejavnosti ni več predpisano obrtno dovoljenje, zato je kršitev na področju opravljanja dejavnosti brez predpisane listine o izpolnjevanju pogojev manj kot prejšnja leta.

Za delo na črno se šteje tudi opravljanje dejavnosti tujega podjetja v Sloveniji, ki se ne opravlja prek podružnic ali se opravlja brez ustreznega dovoljenja. Pri tujih pravnih osebah so bili opravljeni trije pregledi, ugotovljena pa je bila le ena kršitev.

Kot prejšnja leta je bil organiziran poostren nadzor nad gradbenimi dejavnostmi, ki je bil tokrat združen z nadzorom investitorjev po določilih Zakona o nepremičninskem posredovanju. Nadzor je ponovno potekal daljše časovno obdobje, in sicer dva meseca, v maju in juniju, predvsem v popoldanskem času. Inšpektorji so opravili 195 pregledov. Skupno število ugotovljenih kršitev določb ZPDZC v povezavi z obrtnim zakonom in Zakona o varstvu potrošnikov ter Zakona o nepremičninskem posredovanju je bilo 35 oziroma 18 odstotkov vseh, kar je za slabih 5 odstotkov manj kot v letu 2007.

V letu 2008 so posamezna območja države zajele hude vremenske ujme, kar je imelo za posledico veliko povpraševanje po krovskih in tesarskih delih. Zato je v septembru na območjih sedmih območnih enot TIRS potekala krajša poostrena akcija nadzora teh del, v okviru katere je bilo opravljenih 34 pregledov; pri teh je bilo ugotovljenih 18 kršitev, in sicer šest v zvezi z delom na črno, največ v povezavi z obrtnim dovoljenjem, ena je bila kršitev 5. člena, ki sicer sodi v pristojnosti IRSD in mu je bila tudi odstopljena, enajst kršitev pa se je nanašalo na označevanje cen storitev.

Čeprav se cene tovrstnih storitev na trgu oblikujejo prosto, je TIRS preveril, ali je v tem obdobju zaradi večjega povpraševanja po krovskih in tesarskih delih prišlo do višanja cen. Porasta niso zasledili, kar je povezano tudi z dejstvom, da obrtniki niso imeli izdelanih cenikov in so opravljali svoje delo na podlagi poprej izdelanih ponudb, te pa so izdelane tako, da so urne postavke povsem različne, glede na zahtevnost dela.

Soudeležba pri delu na črno

Skladno z ZPDZC je pravna oseba, podjetnik ali posameznik, ki omogoči eni ali več osebam opravljanje dela na črno, za katere ve, da opravljajo delo na črno, ali ki sklene pogodbo z drugo pravno osebo, zasebnikom ali posameznikom, za katere ve, da opravljajo delo na črno, soudeleženec dela na črno.

V letu 2008 je bilo odkritih 12 soudeležencev pri delu na črno (20 v letu 2007), in sicer pet fizičnih oseb (15 v letu 2007) in sedem gospodarskih subjektov.

Oglaševanje dela na črno – nedovoljena reklama

Tržni inšpektorji so v letu 2008 pregledovali tudi nedovoljeno reklamiranje, torej ponujanje oziroma reklamiranje dela na črno s strani pravnih oseb, podjetnikov ali posameznikov v različnih medijih. Oglaševalska organizacija ne sme objavljati oglasov, če naročnik oglasa ne posreduje podatkov o identiteti, te pa je oglaševalska organizacija dolžna poslati pooblaščenim nadzornim službam na njihovo zahtevo.

Poudarek je bil, kot že nekaj let doslej, na oglaševanju prek svetovnega spleta, saj se na različnih spletnih oglasnikih pojavlja vedno več oglasov, ki ponujajo v prodajo razno blago ali pa nudijo storitve. Pri tem močno izstopa spletni portal www.bolha.com, kjer je daleč največ oglasov, med njimi je veliko takih, ki poleg ponudbe navajajo le elektronski naslov in telefonsko številko. Elektronski naslov je navadno anonimen, pa tudi telefonske številke po pravilu niso objavljene v telefonskem imeniku. Tako je težko odkriti, kdo je dejansko objavil oglas oziroma kdo je oseba, ki je oglas naročila. Lastnik omenjene spletne strani dobro sodeluje s TIRS in na zahtevo posreduje podatke o uporabnikih, s katerimi razpolaga, ter umakne sporne oglase.

Težava je tudi pri spletnih straneh, ki so na tujih strežnikih in so registrirane v tujih registrih, tako da proti njim ni mogoče ukrepati, prav tako pa v teh primerih ni mogoče razbrati, kdo so lastniki strani, saj so ti registrirani pod izmišljenimi imeni. Pri nadzoru morajo inšpektorji včasih seči tudi po nakupu artiklov in na ta način priti do želenih podatkov.

Inšpektorji so v zvezi z nedovoljeno reklamo pregledali 212 oglasov in na podlagi teh opravili 169 inšpekcijskih pregledov (v letu 2007 je bilo opravljenih 172 pregledov). Kršitve so bile ugotovljene v 84 primerih (v letu 2007 pa je bilo 73 kršitev). V 51 primerih je šlo za oglaševanje dela na črno, v 13 primerih pa je inšpektorjem uspelo dokazati, da se je delo na črno tudi dejansko opravljalo. Posamezniki šušmarji v medijih ponujajo predvsem raznovrstne storitve, največ je inštrukcij, sledijo varovanje otrok na domu, čiščenje stanovanj, likanje na domu, lektoriranje, nekaj pa je tudi prodaje blaga na črno, največkrat tehničnega blaga.

V 12 primerih je bilo ugotovljeno, da so oglaševalske organizacije kršile določila ZPDZC, in sicer so objavljale oglase, čeprav gospodarski subjekt ni imel vseh predpisanih dovoljenj za opravljanje dejavnosti, ki jo je oglaševal.

Glede na razmah svetovnega spleta in povečanja števila uporabnikov spleta, TIRS ocenjuje, da bo v prihodnje na področju dela na črno potreben stalni nadzor, saj se na trgu pojavljajo vedno novi subjekti, ki opravljajo delo oziroma dejavnost v nasprotju z določili zakona. Nadzor je zato v letu 2009 organiziran vse leto in ne le kot posamezne akcije poostrenejega nadzora.

Nadzor inšpektorjev PIRS

PIRS, inšpekcija za cestni promet, je pri nadzoru izvajanja predpisov iz svoje pristojnosti v letu 2008 obravnaval 1187 (v letu 2007 pa 971) upravnih zadev in pri tem ugotovil 30 (v letu 2007 pa 20) primerov dela na črno oziroma opravljanja dejavnosti prevozov v cestnem prometu pred pridobitvijo predpisane licence.

Prevoznikom so bile v upravnem postopku izdane odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti prevozov v cestnem prometu do pridobitve licence. Od 30 izdanih odločb je bilo:

- 11 izdanih pravnim osebam,
- 6 samostojnim podjetnikom posameznikom in
- 13 posameznikom.

V prekrškovnem postopku je bilo v letu 2008 obravnavano 1283 prekrškov (v letu 2007 1121 prekrškov) in obravnavanih 24 primerov dela na črno v prevozniški dejavnosti. V zvezi z navedenim je bilo izrečenih 11 glob pravnim osebam in samostojnim podjetnikom, 4 globe odgovornim osebam pravnih oseb in 13 glob posameznikom.

V obravnavanem letu so inšpektorji za cestni promet na področju preprečevanja dela na črno izrekli za 31.892,36 evra globe. Kršitelji so sami plačali 3.337,29 evra globe.

PIRS je v letu 2008 drugim nadzornim službam posredoval skupno 100 poročil o sumu kršitev zakonodaje, od tega 267 poročil delovni inšpekciji o sumu zaposlovanja na črno.

V letu 2008 je bilo v organiziranih samostojnih nadzorih in pri nadzorih, v katerih so sodelovali drugi nadzorni organi (policija in carina ter druge inšpekcijske službe), izvedenih 255 (196 v letu 2007) kontrol prevozov blaga v cestnem prometu na mejnih prehodih kakor tudi v notranjosti. Pri tem so inšpektorji za cestni promet pregledali skupno 2965 (3012 v letu 2007) vozil, od tega 2371 tujih in 594 domačih. Od skupnega števila nadzorov vozil je bilo 2045 opravljenih na mejnih prehodih, 920 pa v notranjosti Republike Slovenije. Na podlagi ugotovljenih kršitev je bilo izdanih 450 (495 v letu 2007) plačilni nalogov, od tega 370 (218 v letu 2007) tujcem in 80 (277 v letu 2007) domačim. Največ prekrškov je bilo ugotovljenih s področja »socialne zakonodaje«.

Posebna pozornost je bila v letu 2008 usmerjena v kontrolo taksiprevozov. Tako je Prometni inšpektorat RS organiziral in koordiniral 54 inšpekcijskih nadzorov nad izvajanjem taksiprevozov na celotnem območju Republike Slovenije. Nadzor nad zakonitostjo izvajanja taksiprevozov na terenu se je opravljal v koordiniranih akcijah s policijo in drugimi inšpekcijami (davčna, tržna in delovna inšpekcija ter Urad za meroslovje). Na terenu se je nadzor izvajal na postajališčih za taksije in med vožnjo taksiprevoznika ob različnih časovnih terminih (ponoči in tudi čez vikende). Pri kontroli taksiprevozov na terenu so inšpektorji v skupnih akcijah kontrolirali skupaj 598 taksivozil.

PIRS v letu 2009 načrtuje dejavnosti, ki bodo predvsem usmerjene v inšpekcijske preglede na sedežih prevoznikov, prav tako pa bodo organizirane skupne akcije nadzora s policijo, carino in inšpekcijskimi službami.

Nadzor inšpektorjev DURS

V skladu z ZPDZC je za nadzor določb 3. člena omenjenega zakona pristojna tudi davčna inšpekcija. V letu 2008 je DURS začel izvajati poostreni nadzor nad delom na črno in hkrati veliko pozornost namenil tudi medijskim objavam v smislu objavljanja načrtovanih dejavnosti ter ugotovljenih večjih nepravilnostih v davčnih inšpekcijskih nadzorih.

Davčna inšpekcija ni nadzorni organ za kršitve določb ZPDZC v okviru zaposlovanja na črno, vendar pa v skladu s predpisi davčne zakonodaje, če se v davčnem inšpekcijskem nadzoru ugotovi, da so določeni dohodki posledica plačil iz naslova zaposlovanja na črno, te dohodke ustrezno obravnava in jih tudi ustrezno obdavči.

Zaradi porasta davčnih utaj na posameznih področjih je DURS v letu 2008 uvedel ciljno usmerjene nadzore na področju gradbeništva in preprodaje motornih vozil, pri katerih je bila veliko pozornost namenjena tudi preprečevanju opravljanja dela na črno.

V letu 2008 je DURS prejel več prijav, ki so se nanašale na opravljanje dela na črno. Predvsem so bile prijavljene fizične osebe, ki naj bi večinoma v popoldanskem času opravljale delo, kakršno opravljajo dopoldne pri svojem delodajalcu, ali pa drugo delo, ki ni povezano z njihovo zaposlitvijo, kot na primer varstvo otrok, frizerske storitve, inštruiranje, dimnikarske storitve brez koncesije, priprava in prodaja drv za kurjavo, izdelovanje kovinskih ograj, vodoinštalacijska dela, opravljanje hišnih del, opravljanje prevozov, mizarske dejavnosti, oddajanje nastanitvenih zmogljivosti in podobno.

Največji delež dejavnosti na področju dela na črno predstavljajo dejavnosti inšpekcije v okviru projekta nadzora motornih vozil, kjer je bila kot delo na črno opredeljena preprodaja več vozil v določenem časovnem obdobju, zavezanec pa dejavnosti ni imel registrirane. Pri tem DURS izpostavlja, da je največja težava pri izvajanju nadzora ZPDZC pridobivanje dokumentacije od fizičnih oseb (fizične osebe v večini primerov ne razpolagajo z dokumentacijo), kar ima za posledico dolgotrajnost postopkov. Nadaljnji problem je uporaba fizičnih oseb slamnatih lastnikov kot vmesnih členov in s tem onemogočanje prenosa obdavčitve na dejanskega pridobitelja, ponarejanje listin in podobno.

Kot je bilo že opisano v predhodnem poglavju, so se v okviru projekta gradbeništva opravljale koordinirane akcije z gradbeno inšpekcijo in policijo, v katerih so bili opravljeni popisi prisotnih delavcev na gradbišču, ki so pooblaščenim osebam podali izjavo o svojih delodajalcih. Ob zaslišanju delavcev se je ugotavljalo, da so prisotni podajali izjave o imenih svojih delodajalcev, ki niso bila enaka zapisu v davčnem registru. DURS ugotavlja, da je na področju gradbeništva veliko dela na črno, predvsem delavcev iz nekdanjih jugoslovanskih republik.

Problematika dela na črno se pojavlja tudi na področju blagajniškega poslovanja pri gostincih, kjer so, po podatkih davčne inšpekcije, delo opravljale osebe, ki pri zavezancih za davek niso bile prijavljene kot zaposlene ali z njimi niso imele sklenjene nobene pogodbe.

DURS je v smislu preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v letu 2008 izvajal še druge tekoče koordinirane akcije s policijo, TIRS, IRSD, gradbenim inšpektoratom ter inšpektoratom za rudarstvo. Ugotovitve v postopkih, pri katerih se ugotavljajo nepravilnosti pri zaposlovanju na črno, je DURS redno odstopal IRSD, za vse prijave proti davčnim zavezancem glede dela na črno pa so bili uvedeni nadzori.

Opravljanje dela na črno DURS zaznava tudi v okviru rednih dejavnosti, in sicer v primerih, ko pravna oseba oziroma podjetnik opravlja dejavnost, ki je nima vpisane v ustrezni register, ali če nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane oziroma v temeljnem aktu določene dejavnosti in če tuje podjetje ne opravlja dejavnosti v Republiki Sloveniji prek podružnic ali opravlja dejavnost brez ustreznega dovoljenja. DURS je odkril tudi več družb, registriranih v drugi državi članici EU ali tretji državi, ki zaposlujejo in posredujejo delavce našim gradbenim podjetjem brez ustreznih dovoljenj.

Podatki o izrečenih ukrepih in njihovih finančnih učinkih

V obdobju od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2008 so inšpektorji DURS opravili 7827 inšpekcijskih nadzorov. V teh nadzorih so davčni inšpektorji ugotovili za 90,5 mio. evra dodatnih davčnih obveznosti. Z namenom preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je bilo opravljenih 163 nadzorov pri zavezancih za davek, za katere je bilo že v fazi priprav ugotovljeno, da obstaja zelo velika verjetnost, da opravljajo delo na črno. Tem zavezancem je bila, če je bilo ugotovljeno, da opravljajo delo na črno, izdana odločba, s katero se jim je prepovedalo opravljanje dela na črno. Odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti dela na črno je bilo v obdobju od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2008 izdanih 138, drugi postopki pa še potekajo.

V davčnoinšpekcijskih nadzorih, pri katerih so bile ugotovljene kršitve 3. člena ZPDZC, so bile v obdobju od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2008 pri 107 zavezancih za davek dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 3.179.542,14 evra. Od teh zavezancev za davek se je v 77 primerih dodatna davčna obveznost ugotovila pri fizičnih osebah (dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 1.205.705,31 evra).

V obdobju od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2008 je DURS kot pristojen prekrškovni organ:

- vodil 89 postopkov o prekršku zaradi kršitve pete alineje 3. člena ZPDZC, ki določa, da se za delo na črno šteje, če posameznik opravlja dejavnost oziroma delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določa ta ali drugi zakoni. DURS je kot pristojen prekrškovni organ za nadziranje kršitve te določbe oglobil 78 posameznikov s predpisano globo 208,65 evra, skupno torej 16.274,7 evra; v 11 primerih so se davčni inšpektorji odločili za izrek opomina;
- vodil en postopek o prekršku zaradi kršitve prve alineje 3. člena ZPDZC, ki določa, da se za delo na črno šteje, če pravna oseba opravlja dejavnost, ki je nima vpisane v sodni register, oziroma opravlja dejavnost, ki je nima določene v temeljnem aktu, ali če nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane ali v temeljnem aktu določene dejavnosti. DURS je kot pristojen prekrškovni organ za nadziranje kršitve te določbe oglobil pravno in odgovorno osebo pravne osebe: pravno osebo v znesku 4.172,93 evra, njeno odgovorno osebo pa za 417,29 evra.

Ker so globe po 15. členu ZPDZC predpisane v razponu, lahko inšpektor v hitrem postopku *izreče* najnižjo predpisano mero globe.

NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO

Nadzor inšpektorjev IRSD

IRSD v skladu z določbami ZPDZC nadzoruje kršitve določb zakona v zvezi z zaposlovanjem na črno. V poročevalskem obdobju je inšpektorat spremljal statistične podatke o ugotovljenih kršitvah, ki so se nanašale na naslednje kršitve zaposlovanja na črno:

- pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, pa z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
- pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev;
- pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, omogoči delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščen organizacije za posredovanje dela, ali če omogoči, da to napotnico uporabi za delo druga oseba;
- kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

Inšpektorji za delo so ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno v rednih, kontrolnih in izrednih inšpekcijskih pregledih, bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih dejavnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Pogosto je bil nadzor opravljen tudi popoldne, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah. Pri tem je treba dodati, da se zakonitost zaposlovanja preverja praktično v vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij. Inšpektorji ugotavljajo tudi, da do zaposlovanja na črno ne bi prihajalo tako pogosto, če ne bi bilo interesa za tako delo tudi pri delavcih.

Ena izmed pomembnih novosti sprememb ZPDZC je bila, da je za ugotovljene kršitve zaposlovanja na črno določil višje globe. Po opažanjih inšpektorjev so delodajalci zato, da bi prikrili zaposlovanje na črno, z delavci pogosteje sklepali pogodbe civilnega prava, čeprav so obstajali elementi delovnega razmerja, saj je predvidena globa za tak prekršek nižja, kot je zagrožena za prekršek zaposlovanja na črno.

V letu 2008 so inšpektorji na področju delovnih razmerij **opravili 9355 inšpekcijskih pregledov** in ugotovili **511 kršitev (ali 5,5 odstotka)**, ki se nanašajo na področje zaposlovanja na črno, kar je nekoliko manj kot v letu prej, ko so pri opravljenih 9922 inšpekcijskih nadzorih ugotovili 531 primerov zaposlovanja na črno (ali 5,4 odstotka). Ob upoštevanju skupnega števila ugotovljenih kršitev s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2008 so predstavljale kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno 9,3 odstotka vseh ugotovljenih kršitev (v letu 2007 približno 11 odstotkov).

Od 511 ugotovljenih kršitev v letu 2008 je bilo:

- 357 kršitev v zvezi s prvo alinejo prvega odstavka 5. člena ZPDZC, torej primerov, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v letu 2007 beležimo 415 primerov, 669 v letu 2006);
- 89 kršitev (79 v letu 2007 in 82 v letu 2006), ko pravna oseba ali podjetnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Predvsem so to primeri, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi. Največ tovrstnih primerov so inšpektorji ugotovili v gradbeništvu;
- 19 kršitev (17 v letu 2007), ko je delodajalec omogočil delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščenice organizacije za posredovanje dela, v enem primeru pa so inšpektorji ugotovili, da je delodajalec omogočil uporabo napotnice dijaka oziroma študenta neupravičeni osebi (skupaj 20 kršitev);
- 15 kršitev (3 v letu 2007 in 5 v letu 2006), ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, da je zanj opravljal delo na črno;
- v 4 primerih so inšpektorji naložili delodajalcem, da delavcem v roku treh dni izročijo pisno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas, potem ko so ugotovili zaposlovanje na črno;
- 26 kršitev (11 v letu 2007) v zvezi z institutom kratkotrajnega dela. Od upravnih enot je IRSD v letu 2008 sicer prejel 719 prijav oziroma sprememb prijav kratkotrajnega dela.

IRSD je v letu 2008 okrožnemu državnemu tožilstvu v **1 primeru** podal **kazensko ovadbo** zaradi suma storitve kaznivega dejanja zaposlovanja na črno.

IRSD je tudi v letu 2008 podatke o osebah, ki so delale na črno, sporočal Zavodu RS za zaposlovanje (v nadaljevanju: ZRSZ), ki je v primeru, da so te osebe prejemale denarno nadomestilo iz naslova brezposelnosti, sprožil ustrezne postopke za odvzem pravic.

Največ vseh kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo v letu 2008 ugotovljenih v gostinstvu, in sicer 142. Sledijo gradbeništvo s 137 kršitvami, trgovina s 55 kršitvami, kopenski promet s 34 kršitvami ter proizvodnja živil s 27 kršitvami.

Inšpektorji za delo so sodelovali v številnih koordiniranih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, najpogosteje policija, TIRS in PIRS. Akcije so bile pogosto izvedene tudi zunaj delovnega časa sodelujočih organov (popoldne, zvečer, ponoči, ob sobotah in nedeljah). Koordinirane akcije so potekale v različnih nočnih lokalih, pubih, diskotekah, okrepčevalnicah, gostinskih lokalih, slaščičarnah, zelenjavnih prodajalnah, sejmih, gradbiščih ter pri delodajalcih, ki opravljajo taksislužbo. Statistično so opravljeni inšpekcijski pregledi zajeti pri izrednih inšpekcijskih pregledih. Opravljenih je bilo **več kot 140 inšpekcijskih pregledov**, največ v strežbi jedi in pijač (**58**), gradnji stavb (**26**), specializiranih gradbenih delih (**11**) in gradnji inženirskih objektov (**8**). Inšpektorji za delo v tovrstnih koordiniranih akcijah preverjajo predvsem zakonitost zaposlovanja, občasno pa tudi spoštovanje drugih določb delovnopravne zakonodaje in zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu.

V letu 2008 so inšpektorji za delo opravili tudi **57 inšpekcijskih pregledov** v tako imenovani akciji **Morska deklica**. **Deset inšpekcijskih pregledov** je bilo opravljenih tudi s področja varnosti in zdravja pri delu. Pri nadzoru sodelujejo Policija, PIRS, Carinska uprava RS, TIRS in IRSD. Nadzor se je izvajal na različnih cestnih točkah na območju RS. Na podlagi ugotovitev nadzorov ob neposrednih cestnih kontrolah so inšpektorji za delo izvedli tudi več naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih nadzorovanih subjektov. V akciji so sodelovale območne enote Celje, Ljubljana, Maribor, Postojna in Velenje.

IRSD ocenjuje, da je sodelovanje različnih nadzornih organov v skupnih dejavnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter v drugih koordiniranih akcijah, ki so običajno potekale na ravni območnih enot, tudi v letu 2008 potekalo dobro.

Na podlagi ZPDZC je IRSD pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z **nedovoljeno reklamo**, in sicer gre v tem primeru za prepoved naročanja in objavljanja oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavljanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, čigar delo ni vezano na registrirano oziroma priglášeno dejavnost. V letu 2008 ne beležimo tovrstnih kršitev.

Če pogledamo statistične podatke o ugotovitvah inšpektorjev za delo na področju zaposlovanja na črno, ugotovimo, da število ugotovljenih kršitev sicer upada. Inšpektorji so največ zaposlovanja na črno ugotovili na podlagi prijav in pri izvajanju akcij. Prijave o zaposlovanju na črno so pogosto anonimne. Inšpektorji poročajo, da težje ugotavljajo zaposlovanje na črno pri delavcih, ki delajo na terenu. Ravno tako je ugotavljanje zaposlovanja na črno problem v gradbeništvu na večjih gradbiščih, v velikih proizvodnih halah ter pri delodajalcih, kamor inšpektor ne more vstopiti, če mu delodajalec ali njegov zaposleni fizično ne omogoči dostopa. Inšpektorji tudi navajajo, da se je marsikatera prijava izkazala za neresnično. Zaradi anonimnosti pa prijavitelja ni bilo mogoče sankcionirati.

IRSD ugotavlja tudi, da do črnega zaposlovanja ne bi prihajalo tako pogosto, če ne bi bilo obojestranskega interesa. Delodajalci so se največkrat izgovarjali na potrebo po poskusnem delu in na možnost, da delavca prijavijo v zavarovanja v osmih dneh po nastopu dela. Izjave o poskusnem delu so inšpektorji slišali tudi od delavcev, ki so ob nadzoru delali na črno. Mnogokrat je šlo za osebe, ki so sicer bile brezposelne, niso pa bile prijavljene pri ZRSZ, in šlo je tudi za upokoјence in študente brez napotnic, večkrat torej za osebe, ki niso imele nobenega interesa zaposliti se zakonito.

Avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno je še vedno nameščen v prostorih IRSD. Prijavitelji so lahko podali prijavo na telefonski številki avtomatskega odzivnika (01) 43 61 411. V letu 2008 smo prejeli **80 prijav** (54 v letu 2007), kar je več kot v preteklem letu. Kot vsa zadnja leta se prejete prijave v glavnem nanašajo na domnevno nezakonito opravljanje dejavnosti, kar sodi v pristojnost nadzora TIRS, in na nezakonito zaposlovanje. V prijavah inšpektorji zasledijo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Tiste, ki ne sodijo v pristojnost IRSD, se v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopijo pristojnim organom. Prijave, ki se nanašajo na domnevno zaposlovanje na črno, pa so pogosto posredovane na IRSD tudi po elektronski pošti.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških ravnajo v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo z izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga in hkrati tudi z izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela.

V letu 2008 je bilo zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izdanih **244 plačilnih nalogov** in **354 odločb o prekršku**, število izrečenih ukrepov se giblje v približno enakih okvirih kot preteklo leto.

SANKCIJE IN FINANČNI UČINKI ODKRITEGA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Čeprav so nadzorni organi tudi v letu 2008 ugotovili manj kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno kot v preteklih letih, so izrekli bistveno več kaznovalnih ukrepov zaradi kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno kot v preteklem letu, kar je tudi posledica okrepljenega nadzora v okviru določb ZPDZC, predvsem s strani Davčne uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju: DURS). Kršiteljem je bilo v letu 2008 izrečeno skupaj 2887 upravnih in prekrškovnih ukrepov (1823 v letu 2007), od tega 525 upravnih odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti (484 v letu 2007) in 2362 prekrškovnih ukrepov (1323 v letu 2006).

V letu 2008 so IRSD, TIRS in PIRS na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno s plačilnimi nalogi ali odločbami o prekršku izrekli za 1.297.234,11 evra glob (v letu 2007 za 1.072.488,54 evra). DURS pa je v davčnih inšpekcijskih nadzorih, pri katerih so bile ugotovljene kršitve 3. člena ZPDZC, ugotovil dodatne davčne obveznosti v višini 3.179.542,14 evra (v letu 2007 za 2.668.271,33 evra).

UKREPANJE NAD BREZPOSELNIMI OSEBAMI, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO

Nadzori, opravljeni na podlagi prijav inšpekcijskih služb

Delo in zaposlovanje na črno ima na podlagi različnih zakonskih določil za posledico tudi ukrepanje drugih organov, in sicer v primerih, ko osebe, ki so bile odkrite pri delu ali zaposlovanju na črno, hkrati uživajo različne pravice ali prejemajo različne oblike denarnih prejemkov. Od leta 2002 inšpekcijske službe in **ZRSZ** sodelujejo z izmenjavo podatkov o osebah, ki so ob inšpekcijskem nadzoru zalotene pri zaposlitvi brez ustreznega statusa. Inšpekcijske službe mesečno pošiljajo na območne službe ZRSZ sezname oseb, ki so bile ob inšpekcijskem nadzoru zalotene, da delajo brez ustreznega statusa. Območne službe ob prejemu seznama preverijo, ali so navedene osebe prijavljene v evidencah zavoda, in če so, ustrezno ukrepajo. Služba za nadzor ZRSZ je skrbnik računalniške aplikacije, s katero se spremljajo omenjeni postopki ter podatki analitično obdelujejo. ZRSZ periodično poroča MDDSZ o izvedenih dejavnostih na tem področju.

Po podatkih iz računalniške aplikacije ZRSZ so inšpekcijske službe v obdobju od januarja do decembra 2008 na območne službe ZRSZ posredovale sezname za skupno 82 oseb, ki so bile ob inšpekcijskem pregledu zalotene, da delajo brez ustreznega statusa. Iz tega seznama so območne službe ZRSZ ugotovile, da je bilo **12 oseb** vodenih v evidenci brezposelnih oseb pri ZRSZ, o preostalih osebah pa ZRSZ nima podatkov (niso bile vodene v evidencah zavoda).

Za obdobje od 1. januarja 2008 do 31. decembra 2008 je ZRSZ posredoval na MDDSZ naslednje ugotovitve o osebah, ki so bile vodene v njihovih evidencah:

- 5 oseb se je prenehalo voditi v evidencah ZRSZ,
- v 8 zadevah je bilo do 31. decembra 2008 zaprošeno za dopolnitev inšpekcijskih služb,
- v 3 primerih ZRSZ ni ukrepal (brezposelna oseba v trenutku zaposlitve na črno ni bila prijavljena na ZRSZ ali posamezni IRSD še ni odgovoril na zaprosilo ZRSZ).

Ob analizi števila prijavljenih oseb s strani inšpekcijskih služb (po posameznih območnih službah) ZRSZ ugotavlja, da so inšpektorati na določene območne službe poslali sorazmerno malo prijav o ugotovljenem delu ali zaposlovanju na črno. Območne službe Novo mesto, Koper, Celje, Kranj, Sevnica, Ptuj, Trbovlje, Ljubljana in Nova Gorica v letu 2008 od inšpekcij niso prejele nobene prijave o zaposlitvah na črno, OS Velenje pa le za 2 osebi.

Veliko število oseb na seznamih inšpekcij je bilo vodenih predvsem v evidencah na območju Območne službe Maribor, obratno pa je bilo stanje na območju območnih služb Murska Sobota in Velenje, kjer je bilo v evidencah ZRSZ vodenih zelo majhno število oseb oziroma osebe niso bile vodene v evidenci brezposelnih oseb (v nadaljevanju: BO).

ZRSZ tudi opozarja na problematiko neodzivnosti posameznih območnih enot inšpektorata, kadar jih zaprosi za dodatne podatke oziroma dopolnitve v posameznih primerih, na podlagi katerih bi lahko ugotovili kršitve obveznosti BO. To bistveno podaljšuje postopke ukrepanja in sankcioniranje zavoda, kadar se dokaže, da je BO delal oziroma bil zaposlen na črno, zato bo IRSD pri svojih območnih enotah preveril morebitne zaostanke pri sodelovanju z OS ZRSZ ter po potrebi pozval k ažurnemu sporočanju zahtevanih podatkov na ZRS.

Nadzori BO

Služba za nadzor deluje kot notranja organizacijska enota ZRSZ in izvaja dejavnost nadzora v skladu z normativnimi akti s tega področja. Nadzor obsega štiri strokovno zaokrožena področja:

- nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti BO,
- nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti iz pogodb, ki jih ZRSZ sklepa s pravnimi in fizičnimi osebami v zvezi z izvajanjem dejavnosti zaposlovanja,
- nadzor nad skladnostjo dela posameznikov ali organizacijskih enot ZRSZ z zakonskimi predpisi in internimi akti ZRSZ,
- nadzor nad izvajanjem dejavnosti, ki jih sofinancira Evropski socialni sklad.

Služba za nadzor ZRSZ obravnava nadzore BO, kjer bo potrebna dolgotrajnejša in bolj poglobljena obravnava, medtem ko nadziranje BO v skladu s Pravilnikom o načinu in postopku izvajanja nadzora nad izpolnjevanjem obveznosti brezposelnih oseb in drugih pogojev (Uradni list RS, št 17/99)² v večji meri opravljajo strokovni delavci območnih služb ZRSZ. V letu 2008 je služba za nadzor prejela 242 predlogov za nadzor brezposelnih oseb, od tega 194 predlogov od delavcev ZRSZ in 48 prijav od zunanjih prijaviteljev, kar je manj kot v preteklih letih. Zmanjšanje števila prijav lahko vsaj deloma pripišemo tudi ugodnim trendom na trgu dela, predvsem zmanjševanja števila brezposelnih oseb v obdobju 2007–2008.

V letu 2008 je Služba za nadzor ZRSZ zaključila 240 nadzorov BO (v letu 2007 pa 292); od tega:

- je bila v 16 primerih ugotovljena neutemeljenost predlaganega nadzora,
- v 34 primerih je bil nadzor ustavljen zaradi spremenjenih dejstev pri statusu nadzorovanih brezposelnih oseb,
- v 190 primerih so bila na podlagi ugotovitev podana poročila o opravljenih nadzorih.

Število neutemeljenih in ustavljenih postopkov nadzorov je povezano tako z zunanjimi prijavami za nadzor, kjer prijavitelji le predpostavljajo, da so prijavljene osebe v evidencah ZRSZ, kot tudi s hitrim spreminjanjem statusa nadzorovanih oseb (prehodi v druge evidence in zaposlitve).

² Po določilu 2. člena tega pravilnika izvajajo nadzor posebej pooblaščen osebe službe za nadzor in v okviru svojih delovnih nalog tudi delavci zavoda, ki opravljajo naloge na področju zaposlovanja, zavarovanja za primer brezposelnosti, izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja in štipendiranja, ter delavci, katerih naloga je posredovanje zaposlitve/dela, izdelava zaposlitvenega načrta in izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja pri pooblaščenih osebah. Če navedeni delavci zavoda (razen pooblaščenih nadzornikov) v okviru svojih nalog ne zmorejo opraviti uspešnih kontrol zaradi dolgotrajnega in zahtevnega ugotavljanja dejstev, so dolžni predlagati izvedbo nadzora službi za nadzor.

Med nadzori je bilo ugotovljeno, da 91 nadziranih brezposelnih oseb v celoti izpolnjuje svoje obveznosti, in ukrepanje ni bilo potrebno. Pri 99 nadziranih osebah so bile ugotovljene kršitve obveznosti in na tej podlagi izdani predlogi ukrepov.

Največja koncentracija nadzorov v letu 2008 je bila v severovzhodni Sloveniji, v OS Maribor in OS Murska Sobota. Na tako stanje je vplivalo nadpovprečno število podanih prijav od zunanjih, pretežno anonimnih prijaviteljev.

Nadzorna služba ZRSZ ugotavlja, da se evidentirane kršitve v letu 2008 bistveno ne razlikujejo od ugotovitev iz preteklih let. Brezposelne osebe so pogosto kršile obveznost razpoložljivosti za zaposlitev (17. člen zakona ZZZPB); šteje se, da je oseba na razpolago za zaposlitve, če je dosegljiva zavodu vsak delovni dan tri ure dnevno na naslovu, za katerega se dogovori z zavodom. Kršitve so se nanašale še na zaposlovanje na črno, odklanjanje ponujene zaposlitve in vključitve v ustreznih program zaposlovanja ter neizpolnjevanje obveznosti ob vključitvah v programe zaposlovanja (odsotnosti z dela in z usposabljanja).

Pristojne uradne osebe ZRSZ so na podlagi 99 predlogov službe za nadzor izvedle naslednje dejavnosti:

- 82 oseb so prenehale voditi v evidenci BO zaradi neizpolnjevanja sprejetih obveznosti;
- v 17 primerih so bila naknadno (po opravljenih nadzorih in predlogih ukrepov) ugotovljena naslednja dejstva: v 13 primerih je bil BO opravičeno odsoten, v 2 primerih je bila izvedena odjava iz evidence, v 1 primeru je bil BO napoten k zdravniku specialistu ter v 1 primeru se je BO zaposlil pred izvedbo ukrepa).

ZRSZ je na podlagi vseh nadzornih dejavnosti, tako s strani Službe za nadzor kakor tudi s strani strokovnih delavcev območnih služb ZRSZ, v letu 2008 ugotovil 9990 kršitev obveznosti BO (glej preglednico 6 v prilogi), katerih posledica je bil izbris iz evidence BO. Največ kršitev se je nanašalo na nedosegljivost oziroma kršenje obveznosti razpoložljivosti za zaposlitev (8506), le 14 kršitev BO pa je bilo vezanih na delo oziroma zaposlitev na črno.

Problematika zaposlovanja in dela tujcev

V postopkih izdaje delovnih dovoljenj za tujce je ZRSZ tudi v letu 2008 opazal pokazatelje sumov kršenja zakonodaje. Največ sumov kršitev je bilo predvsem na področju zagotavljanja delavcev drugemu delodajalcu. Zakonodajo predvsem kršijo podjetja, ki niso vpisana v register pri MDDSZ in to dejavnost opravljajo na podlagi fiktivnih civilnopravnih poslovnih pogodb oziroma pogodb o delu. Prav tako je ZRSZ pozornost namenil tudi povečanju števila vlog za delovna dovoljenja, ki so jih vlagali delodajalci s podeljeno koncesijo za posredovanje zaposlitve in dela, zagotavljanje delovne sile drugemu delodajalcu, skladno s Pravilnikom o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 139/2006).

Glede na določbo osmega odstavka 4. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT-UPB2; Uradni list RS, št. 76/2007 – v nadaljevanju: ZZDT) lahko delodajalec, ki v skladu s predpisi o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti opravlja dejavnost zagotavljanja dela delavcev drugemu delodajalcu uporabniku, sklepa pogodbe o zaposlitvi le s tujci, ki imajo osebno delovno dovoljenje z veljavnostjo treh let ali za nedoločen čas. Problematično je predvsem posredovanje oziroma zagotavljanje dela delavcev (tujcev, ki tovrstnega osebnega delovnega dovoljenja nimajo) drugim delodajalcem, samo posredovanje pa je formalizirano s pogodbami o poslovnem sodelovanju in izvajanju storitev. O problematiki je bilo seznanjeno pristojno ministrstvo, ki je na podlagi pobude ZRSZ že izvedlo nekatere dejavnosti in sestanke z inšpekcijskimi službami z namenom reševanja opisane problematike.

Drugo področje kršitev se nanaša na neizpolnjevanje obveznosti delodajalcev, da delavca prijavijo v zavarovanje v 15 dneh od vročitve dovoljenja za prebivanje (če tujec pred izdajo delovnega dovoljenja še ni imel dovoljenja za prebivanje v Sloveniji) oziroma v 10 dneh od vročitve delovnega dovoljenja, če ima tujec že urejeno prebivanje v Sloveniji. Če delodajalec ne izpolni obveznosti prijave, ZRSZ delovno dovoljenje razveljavi, prav tako pa je delodajalcu prepovedano novo zaposlovanje in delo tujcev, če je vrnil oziroma mu je bilo razveljavljeno določeno število dovoljenj, kot je opredeljeno v Uredbi o določitvi kvote delovnih dovoljenj. ZRSZ je objavil posebno opozorilo zavezancem za prijavo, v katerem je te seznanil z roki in sankcijami za kršitelje, ter za spremljanje realizacije v letu 2008 vzpostavil informacijsko povezavo med podatki o izdanih delovnih dovoljenjih (vir ZRSZ), izdanih dovoljenjih za prebivanje in vročitvah teh (vir Ministrstvo za notranje zadeve, v nadaljevanju: MNZ) in prijavah v zavarovanje (vir ZZZS) ter na podlagi 29. a člena (ZZDT-UPB2) v letu 2008 razveljavil 37 dovoljenj, v letošnjem letu pa že 286.

V postopkih izdaje delovnih dovoljenj je bilo prav tako opaziti porast vlog za delovna dovoljenja za zastopnike, ki se je povečal po zaostitvi pogojev za izdajo dovoljenja za samozaposlitev s spremembo zakona. V tej zvezi ZRSZ sumi, da gre za organizirane prihode tujcev iz nekaterih držav (Kosovo, Makedonija) v EU. ZRSZ je predlagal, da se zaostrijo tudi pogoji za izdajo delovnega dovoljenja za tuje zastopnike družb. V letošnjem letu je bistveno večji tudi porast delovnih dovoljenj za Kitajce (kuharji, pomožni delavci v kuhinji ...).

ZRSZ posebej izpostavlja tudi problematiko plesalk iz Dominikanske republike, saj tudi Ministrstvo za zunanje zadeve (v nadaljevanju: MZZ) in MNZ opozarjata na sum trgovine z ljudmi in belim blagom ter predlagata dejavnejšo vlogo medresorske delovne skupine, ki je bila ustanovljena leta 2003 za koordinacijo navedenega področja.

Nadzor nad izvajanjem ZZDT je v pristojnosti Inšpektorata RS za delo. ZZDT predvideva sankcijo proti delodajalcu, ki mu je pravnomočno izrečena kazen za prekršek zaradi kršitev Zakona o delovnih razmerjih, ZPDZC in ZZDT. Delodajalcu je prepovedano novo zaposlovanje ali delo in se mu izdaja delovnega dovoljenja zavrne, če mu je bila tri leta pred vlogo za izdajo delovnega dovoljenja pravnomočno izrečena kazen za prekršek po 18. členu ZPDZC. V letu 2008 je bilo na podlagi obvestil Inšpektorata za delo 228 delodajalcem prepovedano izdajati dovoljenja za nove zaposlitve ali delo, od tega 67 delodajalcem zaradi kršitev ZPDZC. Novo zaposlovanje ali delo je prepovedano tudi tujcu, če mu je bila dve leti pred vlogo za izdajo delovnega dovoljenja pravnomočno izrečena kazen globe za prekršek po ZPDZC, vendar je zavod v letu 2008 prejel le eno obvestilo inšpektorata o izrečeni globi tujcu.

ZRSZ je na IRSD v letu 2008 podal pobudo za inšpekcijski nadzor več kot 20 delodajalcev, predvsem zaradi sumov prepuščanja oziroma zagotavljanja delavcev v nasprotju z določili ZZDT.

ZRSZ tudi predlaga, da se nadzor na področju zaposlovanja in dela tujcev okrepi ter da se pripravijo skupne usmerjene akcije nadzornih organov v povezavi z opisano problematiko.

III. KADROVSKA OKREPITEV NADZORNIH ORGANOV

Vlada Republike Slovenije je na 10. redni seji 29. januarja 2009 na predlog komisije naložila vsem pristojnim ministrstvom nalogo, da preučijo ustreznost kadrovske zasedbe nadzornih organov.

– IRSD

Na kadrovsko problematiko opozarja IRSD že več let zapored, vendar zaradi restriktivne politike zaposlovanja v državni upravi tudi za inšpektorat ne veljajo nobene izjeme. Povečevanje nadzornih dejavnosti in sankcioniranja pa zahteva kadrovske krepitve. V IRSD je trenutno zaposlenih 87 inšpektorjev, od tega jih 46 dela na področju delovnih razmerij (kamor sodi tudi področje zaposlovanja na črno), 38 na področju varnosti in zdravja pri delu ter samo trije na področju socialnega varstva.

MDDSZ je ob prečitvi argumentov IRSD o kadrovski podhranjenosti in upoštevajoč ugotovitve več institucij (na primer Računskega sodišča), ki so z navedbami inšpektorata skladne, ugotovil, da se je dejansko število zaposlenih v inšpektoratu zmanjševalo, obseg nalog pa je hitro naraščal, zaradi česar trenutno dovoljeno število zaposlenih ne zadošča za pravočasno in učinkovito opravljanje vseh nalog inšpektorata.

Glede na navedeno je ministrstvo ob sprejemanju rebalansa proračuna z ustrezno argumentacijo zagotovilo dodatna finančna sredstva za okvirno šest zaposlitev (inšpektorji), v skladu s čimer je v postopku priprave Skupnega kadrovskega načrta organov državne uprave za leto 2009 tudi predlagalo temu skladno povečanje kvote dovoljenih zaposlitev v inšpektoratu.

– DURS

DURS že dlje časa opozarja, da je za zagotovitev učinkovitega in nemotenega izvajanja davčnega inšpekcijskega nadzora treba okrepiti davčno inšpekcijsko službo. Pri tem navaja, da se je število zaposlenih davčnih inšpektorjev zaradi različnih razlogov od leta 1996 v primerjavi z letom 2008 zmanjšalo s 465 na 366.

Ministrstvo za finance se strinja z navedbami DURS, da je davčna inšpekcija kadrovske neustrezna (podhranjena). Pri tem poudarja, da se zahtevnost in obseg dela povečujeta, kar povzroča dodatno obremenjenost davčnih inšpektorjev.

Problematika se poskuša delno sanirati z določenimi organizacijskimi ukrepi. V teku je reorganizacija inšpekcije. Glavni cilj je vzpostavitev organizacije davčnega nadzora na področju inšpekcije, ki bo omogočila povečanje učinkovitosti, vzpostavitev enakih pogojev za učinkovito izvajanje vodenja, uvedbo specializacije inšpektorjev po vrsti davka, dejavnosti in vrsti davčnih utaj; ažuren in učinkovit pretok informacij, zagotovitev enotnega izvajanja postopkov davčnega nadzora ter zagotovitev podpore inšpekciji in preiskavam s strani strokovnih in administrativnih služb.

Ministrstvo za finance in DURS menita, da bi bilo z namenom pravočasnega in učinkovitega davčnega inšpekcijskega nadzora treba davčno službo okrepiti z dodatnim številom davčnih inšpektorjev.

– TIRS

Po Kadrovskega načrtu Vlade RS za leto 2009 oziroma interni razdelitvi števila zaposlenih znotraj Ministrstva za gospodarstvo je določeno, da mora imeti Tržni inšpektorat RS na dan 31. decembra 2009 največ 147 zaposlenih. Glede na to, da tretji sveženj ukrepov Vlade RS predvideva, da ni nadomestnih zaposlitev ob odhodu v pokoj oziroma ob odhodu iz državne uprave (v primeru nadomeščanja odhodov je zaposlitev mogoča samo ob soglasju vlade), se lahko zgodi, da bo število zaposlenih konec leta 2009 nižje od predpisanih 147. TIRS ima vsako leto manjšo kvoto po kadrovskega načrtu: konec leta 2005 je bilo na TIRS zaposlenih 167 oseb, konec leta 2006 151, konec leta 2008 pa le 148. Kljub vse manjšemu številu zaposlenih pa TIRS s sprejetjem številnih novih predpisov dobiva dodatne pristojnosti za inšpekcijski nadzor. S sprejetjem novih predpisov, povezanih z vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo, je TIRS pridobil številne nove pristojnosti pri zagotavljanju prostega pretoka blaga, saj je pristojen za nadzor okoli 80 odstotkov proizvodov na slovenskem trgu, prav tako pa je postal pomemben dejavnik na področju mednarodne izmenjave informacij v zvezi s proizvodi na trgu Evropske unije.

TIRS je določen za nacionalno kontaktno točko za sprejetje in posredovanje informacij v zvezi z notifikacijami zaščitnih klavzul (neskladni proizvodi) in v zvezi s proizvodi, ki predstavljajo resno nevarnost za potrošnike (RAPEX). V zvezi z notifikacijami Rapex je TIRS v letu 2004 prejel 468 obvestil, v letu 2005 847, v letu 2006 1051, v letu 2007 več kot 1400, v letu 2008 že 1874, v letu 2009 pa do konca meseca maja že več kot 800. Navedeni podatki kažejo na drastično (trikratno) povečanje dela v zvezi z obravnavo obvestil Rapex. Z Uredbo EU o sodelovanju med organi, pristojnimi za nadzor na področju varstva potrošnikov, je v letu 2006 TIRS postal pristojen tudi za spremljanje sistema, ki se nanaša na ugotovitve organov o varstvu potrošnikov v okviru EU (CPCS).

Glede na dosedanje tendence pri obvestilih Rapex se pričakuje, da bo tudi tovrstnih obvestil vsako leto več, s tem pa bo vse večja tudi obremenjenost inšpektorjev, ki se bodo s temi obvestili ukvarjali.

Od 1. januarja 2005 tržni inšpektorji v skladu z Zakonom o prekrških opravljajo tudi naloge v zvezi z odločanjem v prekrškovnem postopku, saj s prevzemom sodne funkcije od sodnikov za prekrške ne odločajo več samo v upravnem postopku, temveč kot prekrškovni organ tudi o odgovornosti storilcev ter tem izrekajo globe, ki so določene s posameznimi predpisi.

TIRS ugotavlja, da vsako leto manjše število zaposlenih opravlja več dela oziroma ima TIRS več pristojnosti. V tej povezavi se opravi tudi več nadurnega dela, ki ga zahtevajo številne kršitve zunaj rednega delovnega časa, s tem pa je tudi večja obremenjenost inšpektorjev, ki imajo vse manj prostega časa. TIRS se zato v zadnjih letih sooča tudi s problemom vse večje kadrovske fluktuacije.

TIRS ocenjuje, da bi bilo za učinkovit nadzor izvajanja predpisov s področja tržne inšpekcije treba zagotoviti dodatne zaposlitve, in sicer najmanj 10 inšpektorjev.

– INŠPEKCIJA ZA CESTNI PROMET

Vključno z direktorjem inšpekcije za cestni promet je v notranji organizacijski enoti zaposlenih 22 inšpektorjev. Obseg nadzora in pristojnosti se iz leta v leto – s sprejetjem nove zakonodaje – širi. Analiza zahtevanega nadzora v prihodnjih letih in količinski obseg dosedanjega dela te inšpekcije upravičujeta dodatne zaposlitve. Predvsem je do večjega količinskega preskoka zahtevanih preverjanj na področju »socialne zakonodaje« prišlo z letom 2008, ko se je zahtevana količina preverjanj povečala za 100 odstotkov oziroma z 1 na 2 odstotka vseh delovnih dni voznikov, od tega 50 odstotkov na sedežu prevoznika.

Glede na navedeno je Prometni inšpektorat na te zadeve opozoril (v različnih dokumentih in pripombah na predlog sprememb in dopolnitev zakonodaje s tega področja) pristojne službe ministrstva oziroma jim posredoval dopis oziroma predlog spremembe kadrovskega načrta s priloženim gradivom in kazalniki učinkovitosti dela Inšpekcije za cestni promet na področju dela inšpekcijskih upravnih in prekrškovnih zadev. Z letom 2010 se bo delovna obveza, ki je določena z evropsko direktivo, povečala še za dodaten odstotek, to pa pomeni, da določenih nalog ne bo mogoče izvajati oziroma se bo "odzivni čas" zelo podaljšal, vprašljivo pa je tudi doseganje zastavljenih oziroma predpisanih obveznosti.

IV. PRIPOROČILA KOMISIJE ZA DELOVANJE V PRIHODNOSTI

Glede na opažanja nadzornih organov je treba preučiti ustreznost pravnih podlag za preprečevanje in odkrivanje dela in zaposlovanja na črno, kot je že izpostavljeno v poglavju Pobude za spremembo posameznih določil ZPDZC in njegovih podzakonskih aktov. Poleg opisanih pobud pa bo treba preučiti tudi druge podlage, ki določajo uspešnost izvajanja nadzora nad ZPDZC ali vplivajo nanjo, ter vzpostaviti hitrejši in učinkovitejši način za izmenjavo informacij in podatkov med nadzornimi ožganimi. Pravne podlage je treba preučiti tudi z vidika zmanjšanja finančne privlačnosti dela in zaposlovanja na črno.

Z namenom spremljanja učinkovitosti dejavnosti na tem področju je treba oblikovati metodologijo za merjenje in spremljanje obsega dela in zaposlovanja na črno ter pripraviti analizo stanja v Republiki Sloveniji, ki bo podlaga za oblikovanje nadaljnjih ukrepov za preprečevanje in odkrivanje dela in zaposlovanja na črno.

Okrepiti je treba nadzor, predvsem v smislu povečanja skupnih akcij nadzora, ki dajejo najboljše učinke pri odkrivanju kršitev ZPDZC. Nadzorni organi se strinjajo, da je to eden izmed najučinkovitejših načinov odkrivanja dela in zaposlovanja na črno, vendar pa pri tem izpostavljajo predvsem pomanjkanje inšpektorjev, zato so tovrstne akcije izvedljive v omejenem obsegu. Pristojna ministrstva so se na podlagi pobud nadzornih organov in komisije že lotila preučitve ustreznosti kadrovske zasedbe nadzornih organov in bodo začela reševati tudi problematiko z reorganizacijo dela ali s povečanjem kvote dovoljenih zaposlitev.

Okrepiti je treba tudi nadzor nad nelegalnim delom brezposelnih oseb. Napovedi UMAR za letošnje in prihodnje leto kažejo na bistveno povečanje števila brezposelnih oseb v evidenci Zavoda RS za zaposlovanje, zato bo treba okrepiti nadzor nad dejavnostjo brezposelnih oseb pri iskanju zaposlitve in vključevanju v programe aktivne politike zaposlovanja. Delovanje brezposelnih oseb v sivi ekonomiji se preprečuje predvsem z učinkovito strategijo aktivacije brezposelnih oseb, ob sočasni uporabi nadzornih mehanizmov. Z novim Zakonom o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, ki je v pripravi na MDDSZ, je treba ustrezno pozornost posvetiti tudi postopkom aktivacije na ZRSZ.

Javne napovedi večjih akcij nadzora imajo, glede na izkušnje iz preteklosti, pozitiven učinek na število odkritih kršitev ZPDZC, zato jih je treba v prihodnje pogosteje uporabljati. Glede na izkušnje iz drugih držav članic ima pozitivne učinke tudi izvajanje akcij obveščanja in ozaveščanja javnosti o negativnih posledicah dela in zaposlovanja na črno, z vidika posameznika, gospodarstva in države (kot na primer danska akcija „poštena igra“). Tudi v novih državah članicah EU so take akcije zelo razširjene in se osredotočajo na posebna vprašanja, ki so v posamezni državi članici še posebej problematična (na primer delo po delovršni pogodbi v Litvi).

Spodbujati je treba razvoj in širitev legalnih oblik dela, kot na primer v okviru razvoja socialnega podjetništva, ki nosi velik zaposlitveni potencial, ter nove možnosti legalnega opravljanja dela in dejavnosti na področju socialnih storitev.

V. SKLEPNE UGOTOVITVE

Inšpektorji in nadzorni organi so bili pri odkrivanju dela in zaposlovanja na črno uspešni, predvsem v okviru izvajanja različnih akcij. Pri skupnih dejavnostih in akcijah nadzorni organi ne opravijo samo pregleda posameznega področja, ampak izvedejo celovite preglede s svojega delovnega področja. S tem so odkrite tudi številne druge nepravilnosti in kršitve predpisov, zato je tovrstno sodelovanje še posebej učinkovito. Vsi nadzorni organi ugotavljajo, da je sodelovanje med njimi uspešno ter da skupne akcije pomembno prispevajo h kvaliteti in obsegu izvedenih preiskav.

Veliko primerov zaposlovanja in dela na črno pa so ugotovili tudi na podlagi prijav, čeprav se marsikatera izkaže za neresnično. Prijave so pogosto anonimne, kar pomeni, da prijavitelja v primerih neupravičene prijave ni mogoče sankcionirati.

Po spremembi ZPDZC v letu 2006 ima DURS enake pristojnosti glede nadzora dela na črno kakor TIRS, kljub temu pa tako v letu 2007 kot v letu 2008 TIRS ni zaznal bistvenega zmanjšanja pripada zadev oziroma prijav, kar kaže tudi na povečan obseg preiskanih zadev. O izdanih odločbah po ZPDZC se TIRS in DURS medsebojno obveščata, da ne bi po nepotrebnem prihajalo do podvajanja nadzora in dvojnega ukrepanja.

Vsi nadzorni organi ocenjujejo, da bosta tudi v prihodnje na tem področju potrebna kontinuiran nadzor in okrepljeno sodelovanje med nadzornimi organi, predvsem v zvezi z delom posameznikov šušmarjev. Na njihovo dejavnost vplivata tudi brezposelnost in življenjski standard, zato je glede na trenutni trend zmanjševanja zaposlenih v gospodarstvu pričakovati, da bo dela na črno v prihodnosti še več. Delo na črno s strani pravnih oseb in podjetnikov pa se v zadnjih letih zmanjšuje, kar je predvsem posledica odprave številnih, prej obveznih dovoljenj.

Ocenjujemo, da se stanje na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno izboljšuje, vendar pa so za uspešno delovanje na tem področju potrebni stalni napor v smislu nadzora in nadgradnje zakonodaje. To je še posebej pomembno v času krize, ko je, na podlagi preteklih izkušenj, zaposlovanje, predvsem za delo na črno, v večjem razmahu. Predvideno povečano ponudbo in povpraševanje po storitvah na črno v naslednjih letih je treba upoštevati tudi pri načrtovanju dejavnosti na tem področju v prihodnje.

VI. PREDLOG SKLEPOV VLADE RS

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno predlaga Vladi Republike Slovenije, da sprejme naslednje sklepe:

1. Vlada Republike Slovenije je sprejela poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2008 v predloženem besedilu;
2. Vlada RS zadolži MJU, da v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi pripravi kadrovske načrte za zaposlovanje v inšpekcijskih službah, tako da bo upoštevan povečan obseg nalog in pristojnosti posamezne službe;
3. vsa resorna ministrstva se morajo pri sprejemanju ali noveliranju predpisov obvezno medresorsko usklajevati tudi z nadzornimi organi, če predpis kakor koli posega v njihovo pristojnost in delovanje.

VII. VIRI

Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2008 je pripravljeno na podlagi pridobljenih poročil pristojnih inšpekcijski organov:

- IRSD: Aktivnosti na področju zaposlovanja na črno v letu 2008,
- Poročilo o delu TIRS na področju dela na črno za leto 2008,
- Ministrstvo za promet: Poročilo o delu Prometnega inšpektorata na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2008,
- Ministrstvo za finance – DURS: Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v letu 2008,
- ZRSZ: Ukrepanje nad BO, ki so delale ali bile zaposlene na črno v letu 2008.

PRILOGA

Graf 1: Kršitve ZPDZC na črno glede na subjekte

- 1a: delo na črno
- 1b: soudeležba pri delu na črno
- 1c: reklamiranje dela na črno
- 1č: zaposlovanje na črno
- 1d: kršitve skupaj

Preglednica in graf 2: Nadzor nad zaposlovanjem na črno

Graf 3: Nadzor TIRS in PIRS nad delom na črno

- 3.1 NADZOR TRŽNEGA INŠPEKTORATA RS
- 3.1 a: delo na črno gospodarskih družb in podjetnikov
- 3.1 b: šušmarstvo
- 3.1 c: soudeležba pri delu na črno
- 3.1 č: oglaševanje
- 3.2 NADZOR PIRS
- 3.3 PRIKAZ VSEH KRŠITEV

Graf 3a: Nadzor DURS nad delom na črno

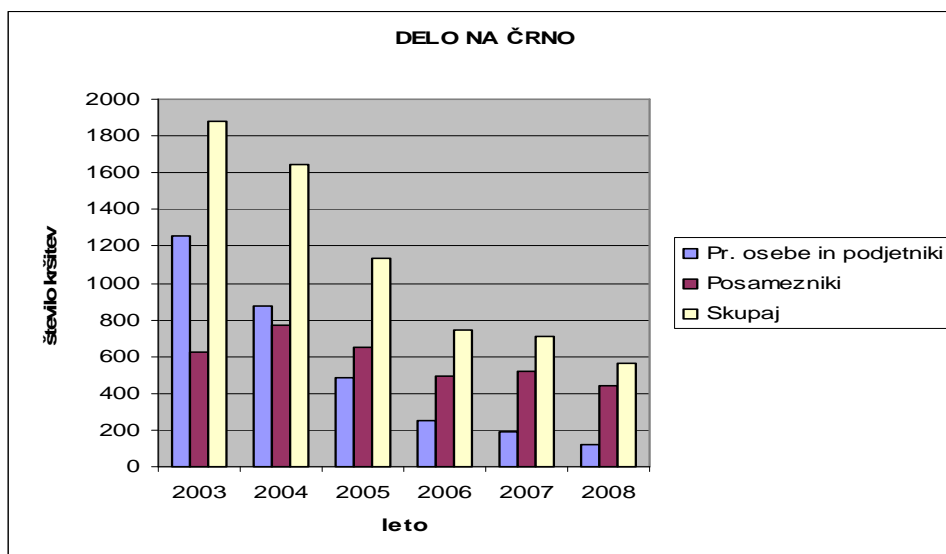
Preglednica 4: Finančni učinki izrečenih kazni v letu 2008

Preglednica 5: Osebno dopolnilno delo v letu 2008 – poročanje Davčnih uradov 15. januarja 2009

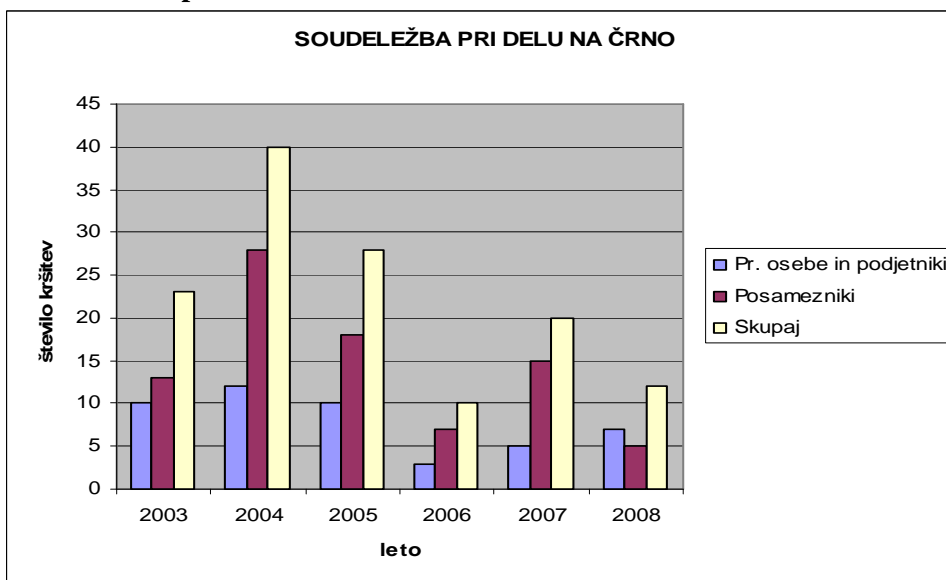
Preglednica 6: Kršitve obveznosti BO v letu 2008

Graf 1: Kršitve zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno glede na subjekte

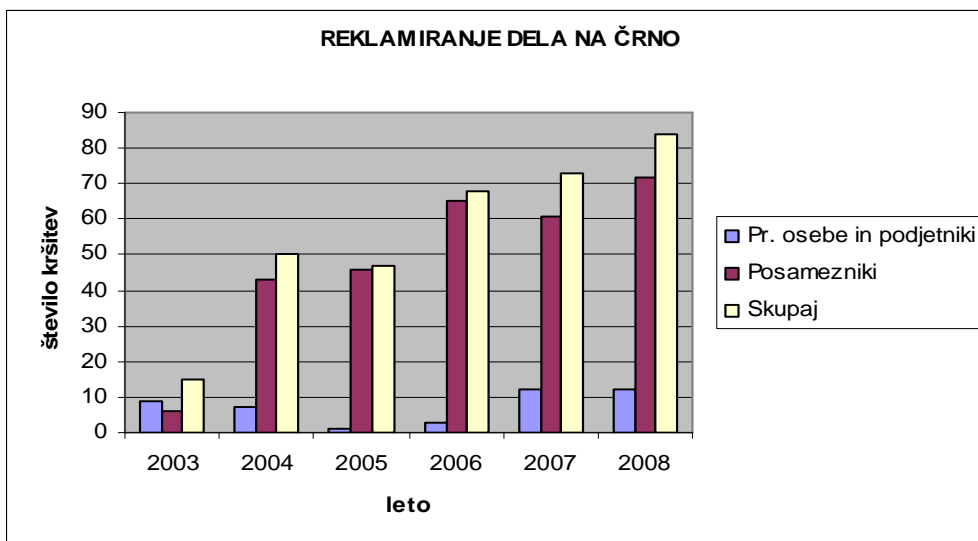
-1a: delo na črno

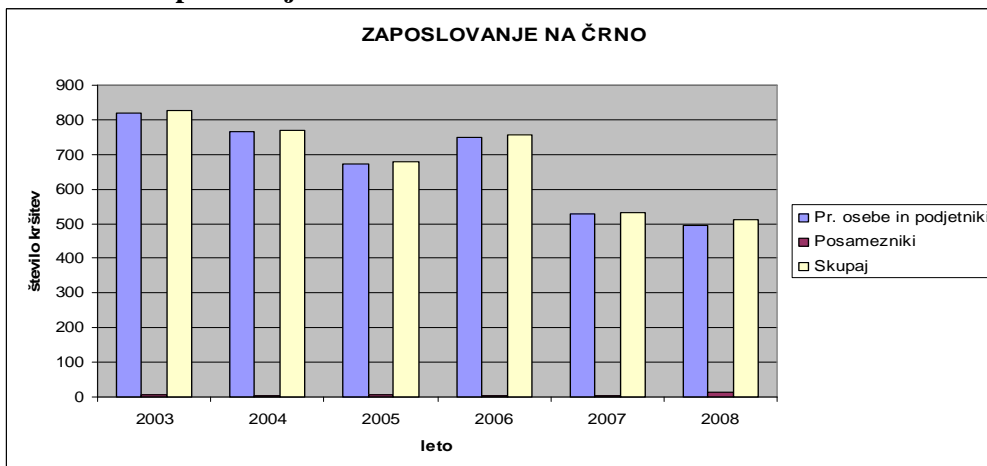
-1b: soudeležba pri delu na črno

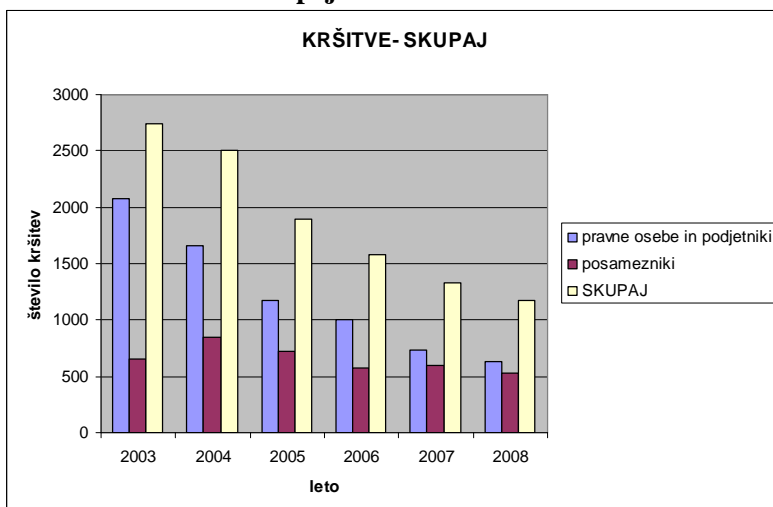
-1c: reklamiranje dela na črno

-1č: zaposlovanje na črno

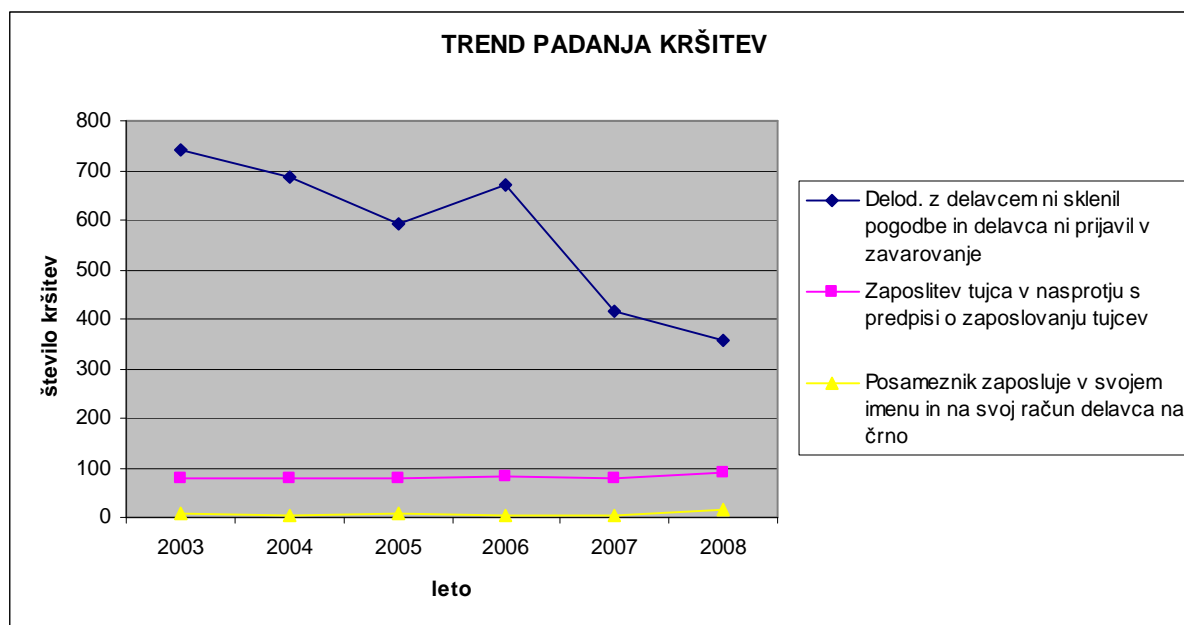
-1d: kršitve skupaj

Preglednica in graf 2: Nadzor Inšpektorata RS za delo nad zaposlovanjem na črno

ŠTEVILO KRŠITEV	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<i>Delod. z delavcem ni sklenil pogodbe in delavca ni prijavil v zavarovanje</i>	743	688	594	669	415	357
<i>Zaposlitev tujca v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev</i>	77	78	77	82	79	89
<i>Posameznik zaposluje v svojem imenu in na svoj račun delavca na črno</i>	7	5	8	5	3	15
<i>Delo dijaka in študenta brez ustrezne napotnice *</i>	*	*	*	*	17	19
<i>Delodajalec omogoči, da na podlagi napotnice dijaka ali študenta dela druga oseba *</i>	*	*	*	*	4	1
<i>Izročitev pisne pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas na črno zaposleni osebi v 3 dneh*</i>	*	*	*	*	2	4
<i>Kratkotrajno delo*</i>	*	*	*	*	11	26
SKUPAJ	827	771	679	756	531	511

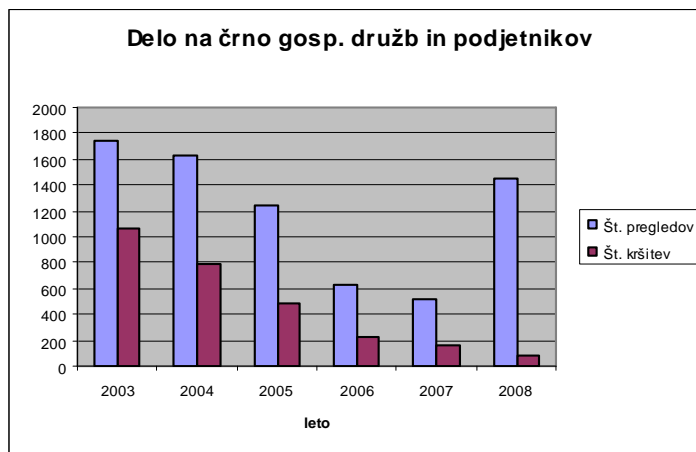
*Od leta 2007 so kot posledica dopolnitev in sprememb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno opredeljene dodatne dejavnosti nadzora nad zaposlovanjem na črno.

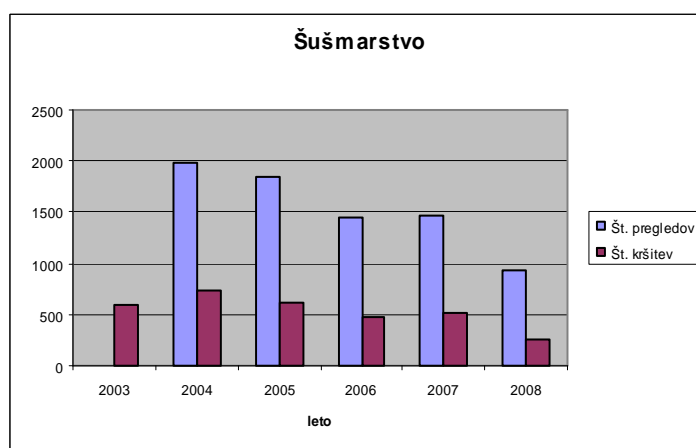
Graf 3: Nadzor Tržnega inšpektorata RS in Prometnega inšpektorata RS nad delom na črno

3.1 NADZOR TRŽNEGA INŠPEKTORATA RS

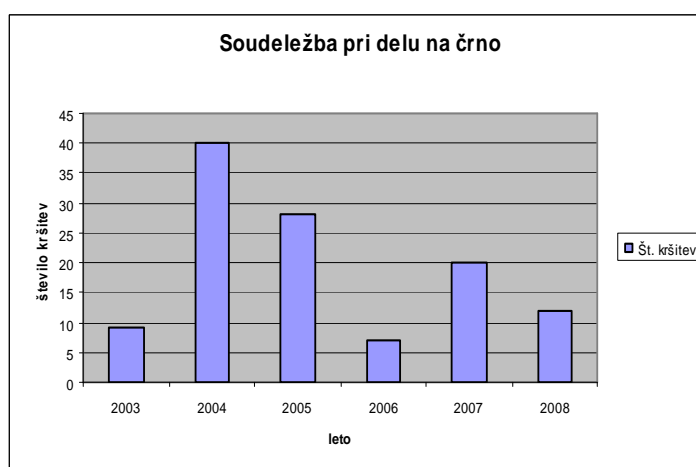
3.1 a: delo na črno gospodarskih družb in podjetnikov

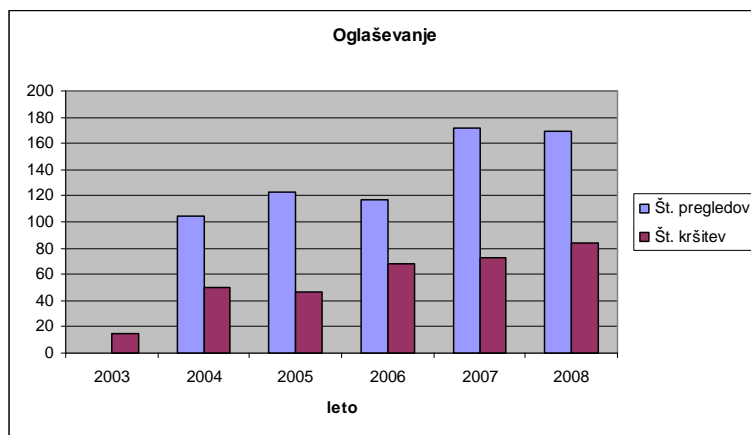
3.1 b: šušmarstvo

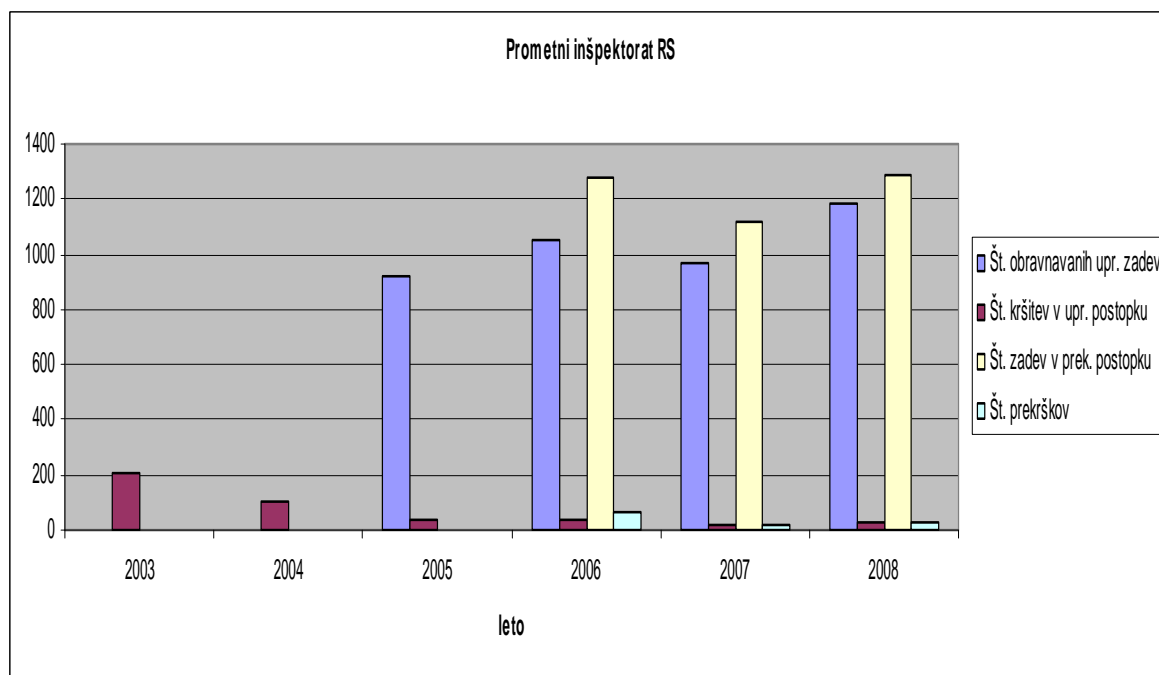
3.1 c: soudeležba pri delu na črno

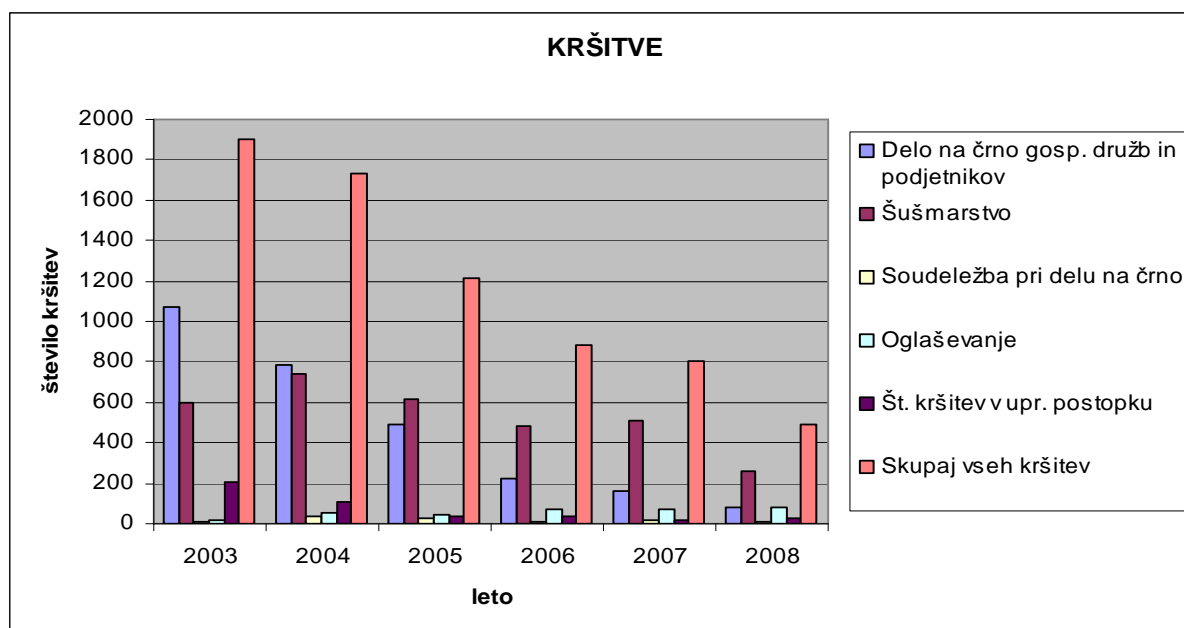
3.1 č: oglaševanje

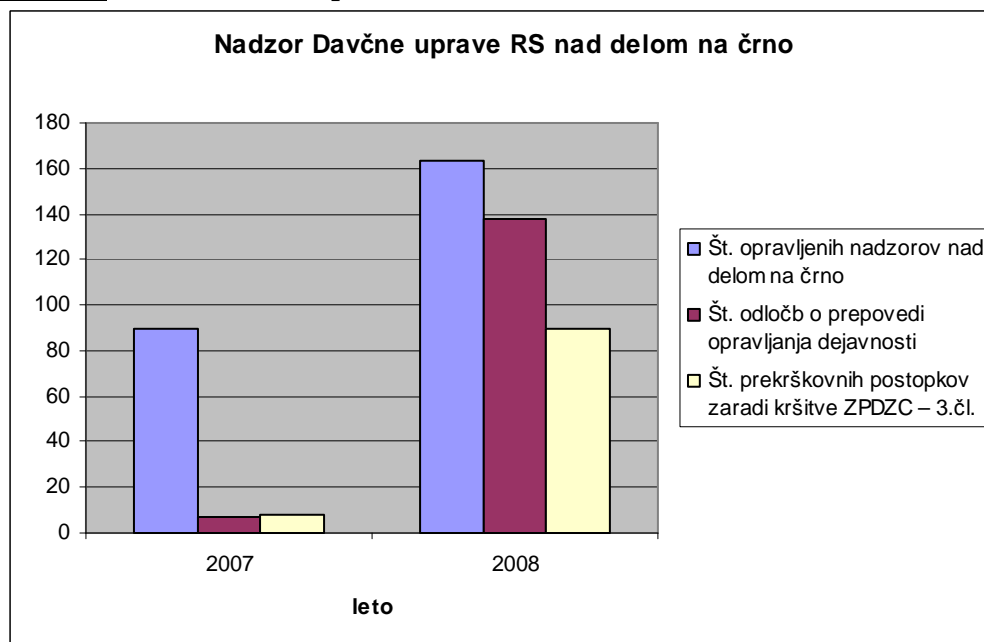
3.2 NADZOR PROMETNEGA INŠPEKTORATA RS

3.3 PRIKAZ VSEH KRŠITEV

Graf 3a: Nadzor Davčne uprave RS nad delom na črno

Preglednica 4: Finančni učinki izrečenih kazni v letu 2008 (v evrih)

	<i>INŠPEKTORAT RS ZA DELO</i>		<i>TRŽNI INŠPEKTORAT RS</i>		<i>PROMETNI INŠPEKTORAT RS</i>	
	<i>Znesek globe</i>	<i>Plačilo glob</i>	<i>Znesek globe</i>	<i>Plačilo glob</i>	<i>Znesek globe</i>	<i>Plačilo glob</i>
<i>Plačilni nalog</i>	636.841,68	152.713,79	216.941,24	74.558,40	31.892,36	3.337,29
<i>Odločba o prekršku</i>	390.693,91	55.440,41				
SKUPAJ	1.027.535,59	208.154,20	216.941,24	74.558,40	31.892,36	3.337,29

	<i>DURS</i>		
	<i>Znesek globe</i>	<i>Plačilo glob</i>	<i>Dodatno obračunane davčne obveznosti</i>
<i>Plačilni nalog</i>	20.864,92	*	3.179.542,14
<i>Odločba o prekršku</i>			
SKUPAJ	20.864,92		3.179.542,14

* Ni podatka.

Preglednica 5: Osebno dopolnilno delo v letu 2008 – poročanje Davčnih uradov 15. januarja 2009

Davčni urad	Št. davčnih zavezancev, ki opravljajo ODD	Znesek dohodka – oddane napovedi v letu 2008* v evrih
BREŽICE	108	34.819,83
CELJE	376	73.196,71
KOČEVJE	326	53.034,02
KOPER	154	49.533,84
KRANJ	699	58.834,63
LJUBLJANA	306	125.495,16
MARIBOR	425	394.682,00
MURSKA SOBOTA	54	28.771,10
NOVA GORICA	300	11.115,80
NOVO MESTO	369	156.576,40
POSTOJNA	202	5.540,15
PTUJ	152	9.918,60
HRASTNIK	68	13.134,72
VELENJE	71	8.603,60
DRAVOGRAD	138	2.997,35
SKUPAJ	3.748	1.026.253,91

* V znesku niso upoštevani tisti dohodki iz zaposlitve oziroma dohodki iz drugega pogodbenega razmerja, ki so jih za te zavezance prek REK-2 izplačali plačniki davka.

Preglednica 6: Kršitve obveznosti brezposelnih oseb v letu 2008

Vrsta kršitve	Število kršitev
Ni na voljo za zaposlitev.	8506
odklonitev zaposlitve	557
nedejavnost pri iskanju zaposlitve	359
odklonitev apz	431
kršitev obveznosti iz apz	114
delo na črno	14
neresnični podatki	9
SKUPAJ	9990